

FINANSIELL REVISJON | FORVALTNINGSREVISJON | FINANSFORVALTNING | SELSKAPSKONTROLL | RÅDGIVNING

Forvaltningsrevisjon

Brukermedvirkning i skoleutbygginger

Skolebruksplan 3

Sør-Trøndelag fylkeskommune

Februar 2011

Forord

Denne forvaltningsrevisjonen er gjennomført på oppdrag av Sør-Trøndelag fylkeskommunes kontrollutvalg i perioden september 2010 - februar 2011.

Undersøkelsen er utført i henhold til NKRFs standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001. Revisjon Midt-Norge IKS vil takke alle som har bidratt med informasjon i undersøkelsen.

Trondheim, 15.02.2011

Anna Ølnes /s/
Ansvarlig forvaltningsrevisor

Sammendrag

Denne rapporten oppsummerer forvaltningsrevisjon av brukermedvirkning i skoleutbyggingene i forbindelse med Skolebruksplan 3 (SB3). Rapporten konkluderer med at fylkestingets intensjoner om brukermedvirkning er ivaretatt. Det har vært en omfattende involvering av elever og ansatte til en rekke arrangement og grupper, inklusive de faste utvalgene. Rapporten viser likevel at det har vært utfordringer knyttet til brukermedvirkningen, og rapporten anbefaler fylkesrådmannen å ta med erfaringene videre i prosessen, og i lignende prosesser senere. I den sammenheng er det viktig å ha oppmerksomhet på:

- Forbedre tilgjengeligheten av informasjon og dokumentasjon av innspill og beslutninger
- Legge til rette for rasjonelle arbeidsprosesser for alle parter, og synliggjøre ressursbehov (tid)

Det er kontrollutvalget i Sør-Trøndelag fylkeskommune (STFK) som har bestilt forvaltningsrevisjon av brukermedvirkning i SB3 i sak 39/2010. Av vedtaket framgår følgende:

Kontrollutvalget viser til Plan for forvaltningsrevisjon for Sør-Trøndelag fylkeskommune 2010-11 som ble vedtatt av fylkestinget på møte den 28.4.2010 og bestiller herved et forvaltningsrevisjonsprosjekt med fokus på brukermedvirkning i Skolebruksplan 3.

Kontrollutvalget ba om en gjennomgang av hvordan brukermedvirkningen har vært organisert og hvordan den har fungert. De ba om at oppmerksomheten ble rettet mot elever og ansattes medvirkning prosjektorganisasjonen som har vært etablert, og hvordan de faste, etablerte foraene for elever og ansatte har blitt involvert. Kontrollutvalget var også opptatt av brukermedvirkningen på vegne av brukere med nedsatt funksjonsevne.

Undersøkelsen er avgrenset til primærbrukerne av de videregående skolene; elever og ansatte. Videre har vi avgrenset undersøkelsen til brukermedvirkning ved de skolene som er gjenstand for sammenslåing og/eller omfattende nybygging.

Fylkestinget har i flere sammenhenger vært opptatt av brukermedvirkning i SB3. Det er det som har vært utgangspunkt for kontrollutvalgets bestilling og undersøkelsens problemstillinger:

Er fylkestingets intensjoner om brukermedvirkning fulgt opp i planleggings- og gjennomføringsprosessen av Skolebruksplan 3?

Denne problemstillingen har blitt belyst gjennom to delproblemstillinger:

Har brukermedvirkningen for ulike grupper elever vært tilstrekkelig?

Har brukermedvirkningen for de ulike gruppene av ansatte vært tilstrekkelig?

Bestemmelser i Lov om grunnskolen og den videregående skolen (opplæringsloven) og Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (arbeidsmiljøloven) har vært utgangspunkt for revisors vurderinger, i tillegg til fylkestingets egne vedtak om brukermedvirkning. I tillegg

har regelverket om universell utforming og tilrettelegging for brukere med nedsatt funksjonsevne vært sentralt i undersøkelsen.

Datagrunnlaget for denne undersøkelsen bygger på samtaleintervju med utvalgte personer, en webbasert spørreskjemaundersøkelse og gjennomgang av førende dokument som gjelder for brukermedvirkning i skolebruksplan 3

Revisor har konkludert med at fylkestingets intensjoner om brukermedvirkning er ivaretatt. Det har vært en omfattende involvering av elever og ansatte til en rekke arrangement og grupper, inklusive de faste utvalgene.

Elevene har i stor grad vært involvert i prosessen med SB3 i alle faser, med unntak mindre involvering i faser med detaljplanlegging og byggetekniske avklaringer. Elevenes brukermedvirkning har gitt viktige innspill, som ellers ikke ville kommet fram. Det har vært utfordringer knyttet til elevmedvirkning, ettersom elevene er i skolen relativt kort tid, og at det derfor er krevende å få til kontinuitet i brukermedvirkningen. Det har de ansvarlige for utbyggingen langt på vei løst godt, ved at de har sikret seg elever fra de første trinnene i brukergruppene. Det har vært utvekslet en mengde informasjon, i form planer, rapporter, skisser, referat o.s.v. i prosessen. Etter revisors vurdering er ikke de elektroniske informasjonssystemene (Elark og prosjektweb) tatt i bruk på god nok måte. Det er bra at det blir etablert elektroniske portaler for informasjonsflyt. Det betinger kontinuerlig oppdatering, og at dokumenter som synliggjør viktige innspill og beslutninger i prosessen, blir lagt ut. Det har vært noe mangelfullt i dette prosjektet.

Lovverket om tilrettelegging for brukere med funksjonshemninger har blitt endret de siste årene, og den rettslige ivaretagelsen av disse brukernes behov er styrket. Likevel er det behov for brukermedvirkning fra kompetansemiljø og organisasjoner som ivaretar brukernes behov. Revisor konkluderer med at en underveis i prosessen har kommet fram til rasjonelle løsninger for brukermedvirkning, som både prosjektledelse og brukerorganisasjoner er fornøyd med.

Brukerperspektivet til elever som tar en yrkesrettet opplæring, og som skal ut praktisk fagopplæring er søkt ivaretatt i skolebruksplan 3, men deltakelsen fra viktige aktører, som opplæringskontorene, har ikke vært optimal.

Ansatte har i stor grad vært involverte i prosessen med skolebruksplan 3 i alle faser. Ansattes brukermedvirkning har gitt viktige innspill, som ellers ikke ville kommet fram. Faste fora, der ansatte er representert, har blitt orientert og har fattet vedtak knyttet til skolebruksplan. De ansattes representanter har gitt uttrykk for at involveringen ikke har vært like god hele prosessen, men at det har bedret seg. Lokalt, er de ansattes representanter fornøyde med oppfølgingen av innspill. Det ser likevel ut til å være forbedringspotensial når det gjelder informasjon om status for innspill kommet fra utvalgene. Dette gjelder arbeidsmiljøutvalg og de arbeidstakerorganisasjonenes fora.

Representanter fra arbeidsmiljøutvalg og tillitsvalgte har deltatt i brukergrupper på ulike nivå ved skolene. Generelt har det kommet positive tilbakemeldinger om denne deltakelsen, og de ansatte har vært fornøyde med de arbeidsprosessene i de ulike arenaene.

Revisor viser til konklusjoner om informasjon og kommunikasjon for elevenes brukermedvirkning, og konstaterer at det er forbedringspotensiale her.

Perspektivet til ansatte med funksjonshemninger har blitt ivaretatt, og etter hvert er arbeidsprosessene blitt mer rasjonelle.

Revisor konstaterer at tilretteleggingen for brukermedvirkning i skolebruksplan 3 i all hovedsak har vært vellykket, og anbefaler fylkesrådmannen å ta med erfaringene videre i prosessen, og i lignende prosesser senere. I den sammenheng er det viktig å ha oppmerksomhet på:

- Forbedre tilgjengeligheten av informasjon og dokumentasjon av innspill og beslutninger
- Legge til rette for rasjonelle arbeidsprosesser for alle parter, og synliggjøre ressursbehov (tid)

Innhold

1	Innledning.....	9
1.1	Bakgrunn	9
1.2	Skoleutbygging i STFK.....	9
1.3	Brukermedvirkning	11
2	Metodisk opplegg	12
2.1	Avgrensning	12
2.2	Problemstillinger	12
2.3	Revisjonskriterier	12
2.4	Metode for datainnsamling og analyse.....	14
3	Elevenes medvirkning og innflytelse	16
3.1	Revisjonskriterier	16
3.2	Resultat fra datainnsamling.....	18
3.2.1	Brukermedvirkning i elevenes faste fora	18
3.2.2	Brukermedvirkning i elevgrupper og overordna brukergrupper	19
3.2.3	Universell utforming	21
3.2.4	Brukerperspektivet for lærlinger	22
3.2.5	Informasjonsflyt	22
3.3	Revisors vurdering av elevmedvirkning	22
3.3.1	Brukermedvirkning i elevenes faste fora	23
3.3.2	Brukermedvirkning i elevgrupper og overordna brukergrupper	23
3.3.3	Universell utforming	24
3.3.4	Brukerperspektivet for lærlinger	24
4	Ansattes medvirkning og innflytelse.....	25
4.1	Revisjonskriterier	25
4.2	Resultat fra datainnsamling.....	27
4.2.1	Brukermedvirkning for ansattes faste fora.....	27
4.2.2	Ansattes medvirkning i brukergrupper.....	29
4.2.3	Universell utforming	31
4.2.4	Informasjonsflyt	32
4.3	Revisors vurdering av ansattes medvirkning	32
4.3.1	Brukermedvirkning for ansattes faste fora.....	33
4.3.2	Ansattes medvirkning i brukergrupper.....	33
5	Konklusjon og anbefalinger	35
5.1	Konklusjon	35
5.2	Anbefalinger.....	36
	Kilder.....	37
	Vedlegg 1	38

1 Innledning

Denne rapporten oppsummerer forvaltningsrevisjon av brukermedvirkning i skoleutbyggingene i forbindelse med Skolebruksplan 3 (SB3). Vi redegjør nærmere for bakgrunn for bestillingen, hva SB3 går ut på og forståelsen av begrepet brukermedvirkning i dette kapitlet.

1.1 Bakgrunn

Kontrollutvalget i Sør-Trøndelag fylkeskommune (STFK) har bestilt forvaltningsrevisjon av brukermedvirkning i SB3. I vedtaket i sak 39/2010 går det fram at kontrollutvalget ønsker å få gjennomført forvaltningsrevisjon av SB3:

Kontrollutvalget viser til Plan for forvaltningsrevisjon for Sør-Trøndelag fylkeskommune 2010-11 som ble vedtatt av fylkestinget på møte den 28.4.2010 og bestiller herved et forvaltningsrevisjonsprosjekt med fokus på brukermedvirkning i Skolebruksplan 3.

I saksutredningen til sak 39/2010 heter det at en undersøkelse bør se på organiseringen av prosjektet skolebruksplan i den hensikt å få fram hvordan brukergruppene har fungert, og hvilken rolle de har hatt i forhold til den helhetlige organiseringen av prosjektet. Det er naturlig at oppmerksomheten i undersøkelsen i størst grad rettes mot prosjektorganisasjonen som er etablert for planlegging og gjennomføring av skolebruksplanen. I tillegg bør undersøkelsen vurdere hvordan ”faste”, etablerte fora for ansatte og elever er trukket inn i prosessen, særlig fora med lovbestemt rett til medbestemmelse.

I kontrollutvalgets møte den 31.8. gikk kontrollutvalget inn for en avgrensning av prosjektet til:

- Planlegging og byggefase
- Skolemiljø (elever og ansatte)
- Universell utforming (brukere med funksjonshemmings perspektiv)

SB3 er en plan for skole- og tilbudsstruktur, som skal ivareta målsettingen om desentralisert skolestruktur, og lovkrav om inneklima og teknisk, pedagogisk oppgradering av bygningsmassen i videregående skoler. Initiativet til SB3 ble tatt i FT-sak 96/2006. Utover 2007 og 2008 fattet fylkestinget og fylkesutvalget en rekke vedtak som vedrørte SB 3. I FT-sak 90/2008 vedtok fylkestinget oppstart av SB3, og at flere omfattende byggeprosjekt, med rehabilitering og nybygg av skoler, skulle settes i gang. Flere skoler skulle slås sammen. I denne rapporten er disse vedtakene en del av grunnlaget for revisjonskriteriene (kap. 2.3, 3.1 og 4.1)

1.2 Skoleutbygging i STFK

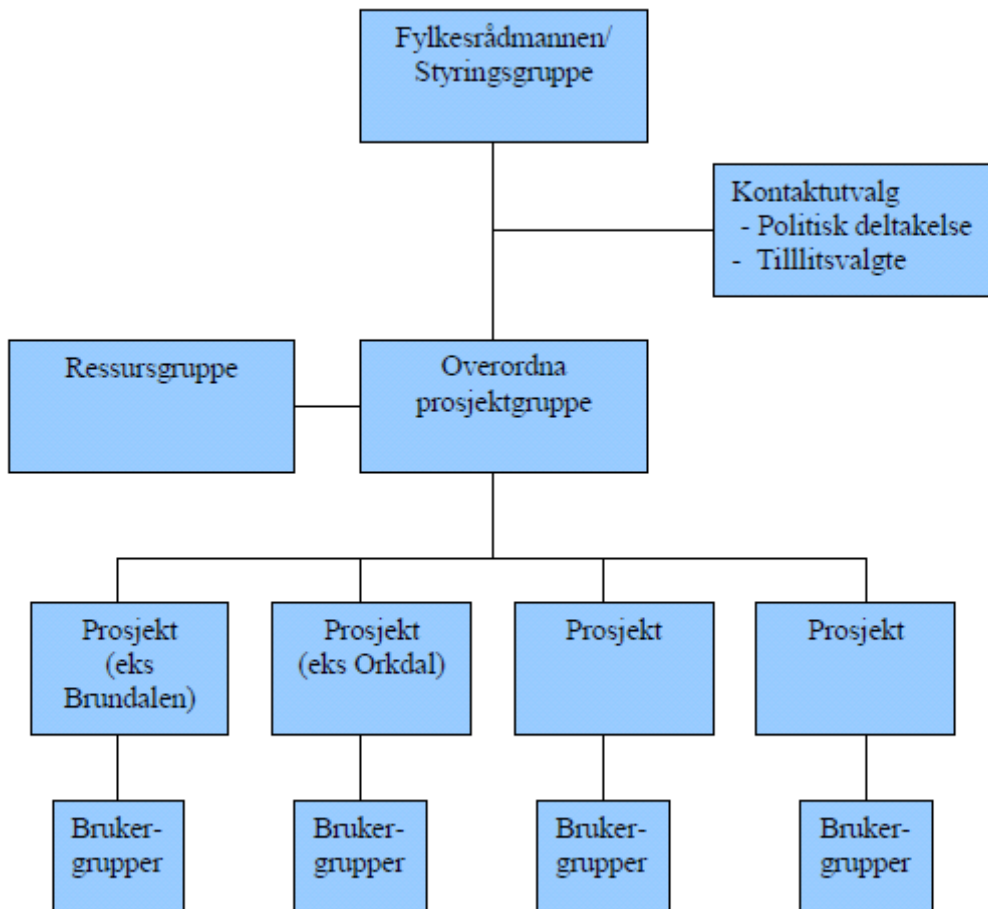
Den omfattende skoleutbyggingen som skjer i regi av STFK for tiden går inn under satsingen Skolebruksplan 3 (SB3). SB3 er en samla plan for utbyggingen og sammenslåinger av videregående skoler. SB3 har vært prosess med fire faser, der det har blitt rapportert til fylkestinget etter hver fase.

- Rapport fra fase 1 (FT-sak 95/2007):

- Vurdering av hovdeprinsipper for skole- og tilbudsstruktur i Sør-Trøndelag fylkeskommune.
- Føringer for utforming av skolebygg med tanke på areal, pedagogisk funksjonalitet, universell utforming, tilgjengelighet, estetikk, sambruk og energi og miljø
- Vurdering av mulig samordning og sammenslåing av skoler

- Rapport fra fase 2 (FT-sak 18/2008):
  - Mulighetsstudier for videregående skoler i Sør-Trøndelag
  - Fordeling av elevplasser
  - Tilbudsstrategi

- Rapport fra fase 3 (FT-sak 90/2008)
  - Utviklingsplaner for utvalgte skoler, med kostnadsoverslag

- Fase 4: Nåværende fase - byggefase (avsluttes i 2012)

Skolebruksplan 3 har vært organisert som prosjekt. En prosjektgruppe har ledet prosjektet. Styringsgruppen har vært ledet av opplæringsdirektøren, og bygge- og eiendomsavdelingen har hatt prosjektlederen på fylkesnivå. Lokalt, ved den enkelte skole (sammenslåtte skole) har prosjektet vært ledet av prosjektledere fra bygge- og eiendomsavdelingen sammen med rektor. I figur 1 illustreres organisasjonsmodellen for SB3:

Figur 1: Organisasjonsmodell for Skolebruksplan 3

Kilde: Rapport fra fase 3, Skolebruksplan 3

Den ene halvdel av modellen illustrerer prosjektet SB3 på fylkesnivå, mens den nederste delen illustrerer prosjektene på skolenivå. Brukergruppene har vært fag-/funksjonsspesifikke brukergrupper og overordna brukergrupper.

1.3 Brukermedvirkning

For å forstå hva som er utgangspunktet kriteriene, er det viktig å forstå hva som menes med brukermedvirkning. I en projektskisse som fylkesrådmannen la fram for fylkestinget i februar 2007, framgår det at det er mange som har interesse i videregående skole. Ved siden av elevene og de ansatte, som er daglige brukere av skolen, er lokalt nærings- og kulturliv interessenter, i tillegg til høyskole- og utdanningsinstitusjon. Kommuner og nabokommuner har også interesse i de videregående skolene. Lov om grunnskole og videregående skole¹ og arbeidsmiljøloven² inneholder bestemmelser om elevers og ansattes rett og plikt til å medvirke i saker som vedrører skolemiljøet (arbeidsmiljøet). Et utvalg nedsatt av Arbeidsdepartementet i februar 2009, har laget en utredning om medvirkning og medbestemmelse i arbeidslivet³, avgitt 18. mars 2010. Utvalget skiller mellom to hovedtyper av medvirkning: Representativ medvirkning og individuell medvirkning. Det første innebærer

¹ LOV 1998-07-17 nr 61: Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (Opplæringsloven).

² LOV 2005-06-17 nr 62: Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (arbeidsmiljøloven)

³ NOU 2010:1 Medvirkning og medbestemmelse i arbeidslivet. Arbeidsdepartementet

at representanter for de ansatte deltar i drøftinger og får informasjon om virksomheten og forhold av betydning for arbeidstakerne. Denne formen for medvirkning er regulert i blant annet arbeidsmiljøloven og hovedavtalen. Den andre formen for medvirkning innebærer at den enkelte arbeidstaker høres, deltar i tilrettelegging av egen arbeidssituasjon og ivaretar egne rettigheter. Den sistnevnte medvirkningsformen har økt i de siste årene, i takt med endra organisasjons- og ledelsesfilosofi.

2 Metodisk opplegg

I dette kapitlet presenteres opplegget for forvaltningsrevisjonen. Her gjør vi rede for innretningen på prosjektet, og hva det er avgrenset fra ikke å se på. Videre presenteres problemstillingene for undersøkelsen, og hvilke kriterier som gjelder for de problemstillingene som skal undersøkes. En gjennomgang og vurdering av det metodiske opplegget følger til slutt i kapitlet.

2.1 Avgrensning

Skolebruksplan 3 har, som vi har sett vært organisert i fire faser, hvorav det er i fjerde, og siste fase prosjektet er i nå. Dette er utbyggingsfasen. Vi har avgrenset prosjektet mot nye sammenslåtte skoler, og skoler som er gjenstand for omfattende nybygging: Thora Storm, Charlottenlund, Strinda, Skjetlein, Gauldal og Orkdal videregående skoler. Vi har lagt vekt på at prosessen har kommet et stykke på vei.

Utbygging av videregående skole gjelder mange. Vi har avgrenset forvaltningsrevisjonen til å gjelde de som har skolen som sin daglige arbeidsplass og lærested, ansatte og elever. Videre har vi, etter kontrollutvalgets ønske, hatt oppmerksomhet på tilrettelegging (universell utforming) for elever og ansatte med nedsatt funksjonshemming.

Elever er de som er brukere av skolen, mens de aller fleste lærlinger gjennomfører den praktiske fagopplæringen utenfor skolen. Likevel har vi trukket inn lærlingeperspektivet, og undersøkt om aktører som ivaretar lærlingene i fagopplæringen har bidratt til å medvirke til at det i de nye skolene er lagt tilstrekkelig tilrette for et helhetlig opplæringsløp.

2.2 Problemstillinger

Problemstillingene som revisor har valgt for denne forvaltningsrevisjonen er om brukermedvirkningen i skolebruksplan 3 har vært i henhold til fylkestingets forventninger.

Er fylkestingets intensjoner om brukermedvirkning fulgt opp i planleggings- og gjennomføringsprosessen av Skolebruksplan 3?

Denne problemstillingen vil bli belyst ved å se nærmere på to delproblemstillinger:

Har brukermedvirkningen for ulike grupper elever vært tilstrekkelig?

Har brukermedvirkningen for de ulike gruppene av ansatte vært tilstrekkelig?

2.3 Revisjonskriterier

Utgangspunktet for kriterier for forvaltningsrevisjonen har vært fylkestingets vedtak i FT-sak 96/2006 og 90/2008, opplæringsloven, arbeidsmiljøloven og hovedavtalen. I tillegg har vi brukt faglitteratur i prosjektledelse og -styring, og brukermedvirkning i byggeprosjekter. NOU 2010:1 om medvirkning i arbeidslivet er også brukt, både for elever og lærere.

I FT 96/2006 ga fylkestinget fylkesrådmannen i oppdrag å vurdere oppstart av arbeid med SB3, ved å utforme en projektskisse som skulle legges fram for politisk behandling i våren 2007. I vedtaket går følgende fram om brukermedvirkning:

Arbeidet med ny skolebruksplan må legge vekt på prosess og medvirkning. Projektskissen skal vise fremdriftsplan og belyse deltakelse og dialog med de videregående skolene, fylkeskommunens samarbeidspartnere og øvrige berørte parter.

Etter fase 1 i SB3 vedtok fylkestinget fase 2, som skulle være en prosess med mulighetsstudier for utvalgte skoler og områder i Sør-Trøndelag. Etter fase 2 gikk prosessen videre i fase 3, der vurderingene fra mulighetsstudiene ble fulgt opp med utviklingsplaner for skolene. Dette resulterte i et forslag til fylkestinget om å slå sammen og bygge nye skoler i Trondheim, og nye skolebygg i andre deler av fylket (FT-sak 90/2008) I tilknytning til vedtaket var fylkestinget opptatt av ansattes medvirkning, og i vedtaket heter det blant annet:

Skolebruksplan 3 medfører for en del skoler store omstillinger. Det er viktig at de ansatte blir godt ivaretatt i denne prosessen. Rådmannen blir derfor bedt om å innhente kompetanse som sammen med de ansatte og ansattes organisasjoner gjennomfører omstillinga for å legge grunnlaget for sterke og gode læringsmiljø i tråd med Skolebruksplanens intensjoner.

I en rapporteringssak til fylkesutvalget i sak 37/2009 legger også fylkesrådmannen vekt på brukermedvirkning i skoleprosjektene, både fra elevers og ansattes side. Fylkesrådmannen var spesielt opptatt av brukermedvirkning i sammenslåingsprosessen ved skolene i østbyen og midtbyen. Her nevnte fylkesrådmannen de overordna brukergruppene og de funksjons- og fagspesifikke brukergruppene, i tillegg til elevgruppene.

Vedtakene i politiske fora i fylkeskommunen er det viktigste utgangspunktet for undersøkelsen. Elever og ansatte har også lovfesta rettigheter til medvirkning, nedfelt i henholdsvis opplæringsloven og arbeidsmiljøloven. De konkrete føringene fra disse lovene blir presentert i henholdsvis kapittel 3.1 og 4.1.

Hovedavtalen⁴ mellom partene i arbeidslivet, i dette tilfellet hovedavtalen innenfor KS-området, er et annet dokument som regulerer ansattes medvirkning i prosesser som vedrører arbeidstakerrollen.

Hovedavtalen inneholder føringer for hvordan samhandlingen mellom arbeidsgiver, og arbeidsgivers ledelse på ulike nivå i organisasjonen, og tillitsvalgte for arbeidstakerne, og deres organisasjoner, skal være.

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven⁵ ble vedtatt i juni 2008 og trådte i kraft 1. januar 2009. Gjennom loven har personer med nedsatt funksjonsevne fått et vern mot diskriminering. Universell utforming er også nedfelt i formålsparagrafen i ny plan- og bygningslov⁶. I § 1-1 heter det at prinsippet om universell utforming skal ligge til grunn for planlegging og kravene til det enkelte byggetiltak. Medvirkning er hjemlet i lovens §§ 5-1 og 5-2. Det vises til kapittel 3.1 og 4.1 for konkrete bestemmelser. Videre er medvirkning fra organ, som representerer

⁴ KS: Hovedavtalen 1.1.2010 - 31.12.2013. Kommuneforlaget .2010.

⁵ LOV 2008-06-20 nr 42: Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven)

⁶ LOV-2008-06-27-71 Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)

personer med nedsatt funksjonsevne, hjemlet i loven om råd og annen representasjon i kommuner og fylkeskommuner⁷.

Ovenfor har vi sett hvilke lovverk som forplikter til medvirkning.

I NOU 2010:1 *Medvirkning og medbestemmelse*, som vi omtalte i kapittel i kapittel 1.3, vises det til Brubakkenutvalgets⁸ innstilling i 1985i NOU1985:1., der det heter at:

Vidt definert kan en si at bedriftsdemokrati eller medbestemmelse omfatter alle tiltak som gir de ansatte innflytelse på avgjørelsesprosesser på alle plan i virksomheten, fra fastsetting av virksomhetens overordnede mål til de løpende avgjørelser i tilknytning til den enkeltes daglige arbeid og innsatsvilje.

Medvirknings- og medbestemmelsesutvalget fant det lite formålstjenlig å søke å etablere en nye begreper på området, og viste til at den overordna ideen i definisjonen er gyldig.

NOU 2010:1 blir nærmere omtalt i kapitlene 3.1 og 4.1.

Revisor har gått til faglitteratur om prosjektledelse og prosjektstyring, og sett spesielt på medvirkning fra brukere og interessenters side i f.eks. byggeprosjekt (Karlsen og Gottschalk, 2005⁹).

Kolltveit og Reve beskriver betydningen av kommunikasjon og kvalitetssystem i medvirkningsprosesser (2009¹⁰).

2.4 Metode for datainnsamling og analyse

Datagrunnlaget for denne undersøkelsen bygger på samtaleintervju med utvalgte personer, en webbasert spørreskjemaundersøkelse og gjennomgang av førende dokument som gjelder for brukermedvirkning i skolebruksplan 3

I alt er det gjennomført åtte intervju, med til sammen tolv personer. Tre av intervjuene er blitt gjennomført som gruppeintervju. Det er gjennomført intervju med:

- Fylkesrådmannen: Opplæringsdirektøren (oppstartsmøte)
- Bygge- og eiendomstjenesten: bygge- og eiendomssjefen (oppstartsmøte), to brukerkoordinatorer og prosjektsekretær
- Elev- og lærlingeombudet
- Leder i elevorganisasjonen
- Utdanningsforbundet: hovedtillitsvalgt, 1. og 2. varahovedtillitsvalgt (1. varahovedtillitsvalgt var også tilstede som leder i arbeidsmiljøutvalget for videregående opplæring)
- Fellesorganisasjonen for funksjonshemmede: to styrerepresentanter

Alle intervjuene er verifisert.

⁷ LOV-2005-06-17-58 Lov om råd eller anna representasjonsordning i kommuner og fylkeskommuner for mennesker med nedsatt funksjonsevne m.m (lov om råd eller anna representasjonsordning)

⁸ NOU 1985: 1 Videreutviklingen av bedriftsdemokratiet (Brubakkenutvalget)

⁹ Karlsen, Jan Terje og Gottschalk, Petter: Prosjektledelse; fra initiering til gevinstrealisering. Universitetsforlaget. 2005

¹⁰ Kolltveit, Bjørn Johs. og Reve, Torger: Prosjekt : strategi, organisering, ledelse og gjennomføring. 3. utg. Universitetsforlaget 2009

Det er gjennomført en webbasert spørreundersøkelse, som gikk ut til totalt 479 e-postadressater. Målgruppen var elever og ansatte ved Charlottenlund, Thora Storm, Strinda, Skjetlein, Orkdal og Gauldal videregående skoler, som har deltatt i fag-/funksjonsspesifikke brukergrupper, elevgrupper, overordna brukergrupper, arbeidsmiljøutvalg, skoleutvalg og elevråd.

Det kom tolv feilmeldinger på e-postadresser, som revisor ikke klarte å identifisere riktig adresse på. Disse ble tatt ut av undersøkelsen. I tillegg har det kommet tilbakemelding fra fire mottakere, som mente at de ikke var relevante for den målgruppen som undersøkelsen var rettet mot. Det betyr følgende:

- 16 mottakere er tatt av undersøkelsen, og av de var det ti elever og seks ansatte.
- Ved svarfristens utgang hadde 254 svart, av de 463 som hadde mottatt undersøkelsen.
- 40 elever og 204 ansatte har svart, av henholdsvis 127 og 336 som hadde mottatt undersøkelsen
- Det tilsvarer en svarprosent på 55 %.
- Svaropplutningen er 31 % for elevene
- Svaropplutningen er 61 % for de ansatte

En oversikt over hvordan svaropplutningen fordeler seg på elever, ansatte, skoler og utvalg/grupper er vedlagt (vedlegg 2). Det er overvekt av elever fra en skole, men revisor har kontrollert om svarene deres skiller seg ut fra svarfordelingen for de øvrige. Det gjør de stort sett ikke. Det er forholdsvis flere ansatte fra Orkdal videregående skole som har svart, enn de andre skolene. En tilbakemelding fra rektor tilsa at alle ansatte hadde vært involvert i brukergrupper.

Revisor mener at svaropplutningen blant ansatte er tilfredsstillende for å gi et bilde på hvordan de har erfart brukermedvirkningen. Når det gjelder svaropplutningen fra elevene, er den lav. Men sammen med intervjudata og andre data, er informasjonsgrunnlaget for å gjøre vurderinger rundt elevenes medvirkning tilfredsstillende.

Revisor har sendt en e-posthenvendelse til 20 opplæringskontor i regionen, med spørsmål om opplæringskontoret har vært involvert i SB3. Vi fikk tilbakemelding fra kun fem opplæringskontor. Sammen med andre data gir det et tilfredsstillende grunnlag for å kunne vurdere medvirkningen på dette området.

Revisor har hentet dokumenter fra STFJs saksstyringssystem Elark, serveren til bygge- og eiendomstjenesten, intranett, og prosjektweb til byggeprosjektene.

Fylkesrådmannen har fått et utkast til rapport til høring. I tillegg har fylkesrådmannen fått tilbud om et møte i forbindelse med høringen. Fylkesrådmannen har gitt tilbakemelding om at det ikke har vært behov for å ha møte eller avgi høringsuttalelse.

3 Elevenes medvirkning og innflytelse

Den ene brukergruppen er elever. Vi har i en egen problemstilling stilt spørsmål om hvordan brukervedvirkning for elever har vært i forbindelse med skoleutbyggingene. Vi har også belyst elevene som tar yrkesfag, og skal ut i praktisk fagopplæring, sitt brukerperspektiv. I dette kapitlet presenterer vi kriterier og data for elevers medvirkning, og revisors vurdering av brukervedvirkningen har vært tilfredsstillende for de ansatte.

3.1 Revisjonskriterier

Nedenfor oppsummeres kriteriene som gjelder for dette kapitlet:

Fylkestingets føringer

Arbeidet med ny skolebruksplan må legge vekt på prosess og medvirkning. Prosjektskissen skal vise fremdriftsplan og belyse deltakelse og dialog med de videregående skolene, fylkeskommunens samarbeidspartnere og øvrige berørte parter (FT 96/2006).

Opplæringslovens føringer

- Elevene skal engasjeres i planleggingen og gjennomføringen av det systematiske arbeidet for helse, miljø og sikkerhet ved skolen:

§ 9A-5 Elevane skal engasjerast i planlegginga og gjennomføringa av det systematiske arbeidet for helse, miljø og tryggleik ved skolen. Skolen skal leggje oppgåver til rette for elevane etter kva som er naturleg for dei enkelte årstrinna.

- Skoleutvalget og elevrådet skal holdes løpende underrettet om alle forhold – deriblant hendelser, planer og vedtak – som har vesentlig betydning for skolemiljøet:

§ 9A-6 Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet og dessutan elevrådet og foreldrerådet skal haldast løpende underretta om alle tilhøve – deriblant hendingar, planar og vedtak – som har vesentleg betydning for skolemiljøet. Råda og utvala har på førespurnad rett til å få framlagt dokumentasjon for det systematiske helse-, miljø- og tryggleiksarbeidet ved skolen.

Råda og utvala som er nemnde i første ledd, skal så tidleg som mogleg takast med i planlegginga og gjennomføringa av miljøtiltak ved den enkelte skolen, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som har betydning for skolemiljøet.

Dersom skolen blir klar over tilhøve ved skolemiljøet som kan ha negativ verknad for helsa til elevane, skal elevane og dei føresette snarast mogleg varslast om det.¹¹

- Rådene og utvalgene som elevene er representert i, skal så tidlig som mulig tas med i planleggingen og gjennomføringen av miljøtiltak ved den enkelte skolen, og har rett til å uttale seg og komme med forslag i alle saker som har betydning for skolemiljøet.

§ 11-5 Ved kvar vidaregåande skole skal det vere eit skoleutval med representantar for dei tilsette og fylkeskommunen og to representantar valde av elevrådet. Rektor ved skolen skal vere representant for fylkeskommunen.

Skoleutvalet har rett til å uttale seg i alle saker som gjeld skolen.

- Elevrådet skal blant anna arbeide for læringsmiljøet, arbeidsforholda og velferdsinteressene til elevene.¹²

§ 11-6 Ved kvar vidaregåande skole skal det vere eit elevråd med minst ein medlem for kvar tjuande elev. Elevrådet blir valt ved skriftleg røysting.

Elevrådet skal blant anna arbeide for læringsmiljøet, arbeidsforholda og velferdsinteressene til elevane.

- Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest

¹² Opplæringsloven

mulig. I skolebygg gjelder det alle brukere, elever så vel som ansatte. Plan- og bygningsloven og Lov om råd og representativitet har bestemmelser om det:

§ 5-1: Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private.

Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte (Plan og bygningsloven).

§ 1. Kommunane og fylkeskommunane skal sørge for at menneske med nedsett funksjonsevne blir sikra open, brei og tilgjengeleg medverknad i arbeidet med saker som er særleg viktige for menneske med nedsett funksjonsevne. Dette gjeld mellom anna tilkomst, arbeid mot diskriminering på grunnlag av nedsett funksjonsevne og tenester for menneske med nedsett funksjonsevne (Lov om representasjon og medvirkning).

Andre anbefalinger

Kriterier for elevenes medvirkning vil utover ovennevnte sees i sammenheng med generelle anbefalinger for medvirkningsprosesser. NOU 2010:1, medvirkning og medbestemmelser, handler om arbeidstakeres medvirkning, men revisor mener at mange av prinsippene er relevante for elevers medvirkning. Medvirknings- og medbestemmelsesutvalget opererer med et skille mellom medbestemmelse og medvirkning i organisasjoner der arbeidsgiver har styringsrett og ikke. Sør-Trøndelag fylkeskommune har utvilsomt styringsrett når det gjelder utforming av skoletilbudet i fylket, så medbestemmelse er i dette tilfellet avgrenset til å bli hørt og tatt på alvor.

Utvalget skiller mellom to hovedtyper av medvirkning:

- Representativ medvirkning
- Individuell medvirkning.

Det første formen for medvirkning er den lovregulerte medvirkningen, mens den andre formen for medvirkning innebærer at den enkelte (arbeidstaker) høres, deltar i tilrettelegging av egen arbeidssituasjon og ivaretar egne rettigheter. Den sistnevnte medvirkningsformen har økt i de siste årene, i takt med endra organisasjons- og ledelsesfilosofi. Den medvirkningen som det er lagt opp til i SB3, tolker revisor som en mellomting mellom disse medvirkningsformene.

Jan T. Karlsen m.fl. peker på at det er viktig at brukernes erfaringer og synspunkt tillegges betydelig vekt under planlegging og gjennomføring av prosjekt (Karlsen og Gottschalk, 2005¹³). Sluttbrukerne er gjerne ikke noen homogen gruppe, og derfor er det viktig at representanter fra ulike brukermiljøer blir involvert i gjennomføringen av prosjektet, for eksempel ved deltakelse i referansegrupper.

Bjørn Johs. Kolltveit m.fl. beskriver betydningen av kommunikasjon og kvalitetssystem i medvirkningsprosesser (2009¹⁴). De peker på noen faktorer som er viktig for å få aksept for planer. Av de faktorene revisor har merket seg, og som kan være viktig for dette prosjektet er at planene må være forståelige, gjensidig gode tilbakemeldingssystem, og at en i kvalitetsarbeidet legger vekt på en kombinasjon av holdningskaping og gode system.

¹³ Karlsen, Jan Terje og Gottschalk, Petter: Prosjektledelse; fra initiering til gevinstrealisering. Universitetsforlaget. 2005

¹⁴ Kolltveit, Bjørn Johs. og Reve, Torger: Prosjekt : strategi, organisering, ledelse og gjennomføring. 3. utg. Universitetsforlaget 2009

3.2 Resultat fra datainnsamling

I det følgende delkapitlet presenterer vi resultater fra datainnsamling, som vedrører brukermedvirkning fra elevenes side. Først ser vi på hvordan elevenes faste fora, som elevrådet og skoleutvalget har medvirket i prosessen. Deretter ser vi nærmere på elevenes deltakelse i brukergrupper. Til slutt belyser vi hvordan tilrettelegging for elever med funksjonshemming har vært belyst i brukermedvirkningen. Elevene er i denne sammenhengen de som er på skolen. Lærlinger er ikke regnet med som elever. Vi har likevel belyst lærlingeperspektivet ved å se på grad av medvirkning fra aktører i fagopplæringens side.

Generelt har brukermedvirkningen vært organisert likt på alle de berørte skolene. I tillegg til faste fora, elevråd og skoleutvalg, har det vært opprettet egne elevgrupper. Dessuten har det vært en overordna brukergruppe, der elevene har hatt med to representanter.

Et av spørsmålene som ble stilt i den webbaserede spørreundersøkelsen, var hvordan elevene ble involvert i brukermedvirkningen. Over halvparten har svart at de ble involvert gjennom sin funksjon i elevrådet og/eller at de er valgt av medelever. 13 % har svart at de ble forespurt av rektor, eller prosjektledelsen.

3.2.1 Brukermedvirkning i elevenes faste fora

Det skal være elevråd og skoleutvalg ved alle skoler. Dessuten har representanter for elevene møte- og talerett i skolens arbeidsmiljøutvalg.

Elevorganisasjonen (EO) er paraplyorganisasjonen for elevrådene, og elevrådene velger representanter til EO i fylket. EO jobber kontinuerlig med § 9a og elevenes skolemiljø, i følge representant fra EO. Både på landsbasis og i fylket har de fokus på skolebygg. EO har hatt møte med politikere, der størrelsen på de nye skolene ble diskutert. EO var bekymret for at skolene ble for store, og var uenige i de foreslåtte størrelsene. Etter at størrelsen på skolene var bestemt, tok EO det til etterretning, og etterpå har de vært mer opptatt av at skolene måtte ivareta elevenes rettigheter når det gjaldt tilpasset opplæring og læringsmiljø. Elevrådene ved de skolene som skal slås sammen har, i følge representanten for EO, hatt et felles forum. Utover det kjente hun ikke til hvordan elevrådene har vært involvert ved den enkelte skole. Representanten for EO var forholdsvis fersk i rollen, men hun kjente ikke til at organisasjonen hadde fått henvendelser fra enkeltelever, eller elevråd, som gjaldt skoleutbyggingene. Heller ikke elev- og lærlingeombudet hadde mottatt henvendelser fra elever om skoleutbyggingene. I intervju sa elevombudet at han ikke har vært så mye engasjert i skoleutbyggingene, mest på grunn av at det ikke har kommet henvendelser eller klager fra elevene som gjelder den prosessen. Han hadde inntrykk av at elevrådene har vært inviterte til å delta på samlinger o.l.

I prosjektrapportene fra de ulike byggefasene går det også fram at *elevrådene* er blitt trukket med i brukermedvirkningen. Det har vært et mål at minst en av elevrepresentantene i overordna brukergruppe, skulle komme fra elevrådet. I følge flere av de som ble intervjuet har flere av elevene som har vært involvert, vært hentet fra elevrådene. Det har også blitt informert om skoleutbyggingen i elevrådsmøter.

Også spørreundersøkelsen bekrefter at elevrådene har vært involverte. Omlag 70 % av elevene har svart at skoleutbyggingen har vært tema på møter i elevrådene av og til, eller ofte. 24 % av elevene har svart at skoleutbyggingen sjelden har vært tema. Undersøkelsen viser videre at skoleutbyggingen som oftest har vært behandlet som orienteringssak (ca 50 % har svart det) og som egen sak med vedtak (ca 25 % har svart det).

Hvem har informert om skoleutbyggingen i elevrådet? Undersøkelsen viser at det er rektor, eller andre i skoleledelsen, som i størst grad har informert, i tillegg til elevrådsleder. Prosjektleder har også vært innom og orientert. Verken brukerkoordinator eller andre fra fylkeskommunen har informert om skoleutbyggingen i elevrådet.

Hva er elevenes erfaring med oppfølgingen av innspill fra elevrådene? På en skala fra -2 til 2, der 0 er nøytralt, er gjennomsnittsskåren 1,5 for oppfølging innspill fra elevrådene, og 1,14 for informasjon om status for oppfølging av innspill.

Hva med *skoleutvalget*? Elevene skal være representert i skoleutvalget, som skal informeres og kunne uttale seg i saker som har med fysisk og psykososialt skolemiljø å gjøre. Skoleutbygging og rehabilitering av egen skole er eksempel på slike saker. Hvordan har skoleutbyggingen vært behandlet i skoleutvalget, slik elevene ser det? De som har vært representanter i skoleutvalg har svart skoleutbyggingen ofte, eller hver gang har vært tema på møtene i skoleutvalget. Som oftest har den blitt behandlet som orienteringssak, men den har også blitt behandlet som egen sak, med vedtak. Det er ingen andre enn rektor som har informert om skoleutbyggingen i skoleutvalget.

Hva er elevenes erfaring med oppfølgingen av innspill fra skoleutvalgene? På en skala fra -2 til 2, der 0 er nøytralt, er gjennomsnittsskåren 1,8 for både oppfølging innspill fra skoleutvalgene og informasjon om status for oppfølging av innspill.

3.2.2 Brukermedvirkning i elevgrupper og overordna brukergrupper

I intervju, med blant annet opplæringsdirektøren, kom det fram at det i de tidligste fasene ble opprettet egne elevgrupper med representanter fra elevrådene ved alle de involverte skolene. I tillegg har det vært med representanter fra elevene på alle store samlinger og møter, samt i de overordnede brukergruppene. Brukerfora som elevene har deltatt i utenom de faste foraene har vært:

- Studieturer
- Brukersamlinger/brukerseminar
- Elevgrupper
- Overordna brukergruppe

I tillegg til at de har deltatt på fellessamlinger og -møter, har elevene hatt egne brukergrupper, med kun elevrepresentanter, tilsvarende de fag- og funksjonsspesifikke brukergruppene for ansatte (kapittel 4). I følge brukerkoordinatorene har skolene blitt bedt om å utnevne elever som har representert den brede elevmassen. Representasjon på tvers av utdanningsprogram har vært viktig, det samme har bredde i trinn og kjønn. I tillegg til at bredde har vært viktig, har det vært viktig å sørge for kontinuitet og at det har vært engasjerte elever som har blitt med. I de overordna brukergruppene har elevene deltatt sammen med de ansatte, og eventuelle andre brukerrepresentanter. På bakgrunn av det har vært viktig å få med elever som er modige og taleføre, og som tør å ta ordet selv om det har vært voksne med i møtene. Som vi så i kapittel 3.2.2 har det vært et mål at minst en representant fra elevrådet ved respektive skoler har deltatt i overordna brukergruppe.

Elevene har fått innkalling til alle møtene, men i følge en av brukerkoordinatorene har det vært varierende oppmøte fra elevenes side. I følge opplæringsdirektøren og bygge- og eiendomssjefen kan det være utfordrende å ha med elever i brukermedvirkning. I motsetning

til de som er tillitsvalgte for de ansatte, representerer elevene kun seg selv og sine behov, og det medfører også at de kommer med andre ønsker og meninger. Samtidig ble det understreket at det har vært positive erfaringer med brukermedvirkningen fra elevene, og at det har vært positive og engasjerte elever som har deltatt. Elevene har også kommet med egne skriftlige innspill til utbyggingsprosessen.

Hva har elevene vært opptatt av i sammenheng med skoleutbyggingene? Informasjonen som har kommet fram i intervjuene tyder på at det har vært forskjellig fra skole til skole. I de tidligste fasene, før vedtak om sammensling av skoler, var elevene engasjerte mot skolenedleggelse og sammenslåing. Ved noen skoler har utdanningsprogram blitt flyttet til andre skoler, også det har vakt reaksjoner fra elevenes side. Når nedlegging og flytting ble et faktum, har det vært andre temaer som har opptatt dem. Noen av temaer som elevene har vært opptatt har vært:

- Parkeringsplasser
- Kantine
- Gode audiovisuelle anlegg
- Dusjer og garderobes - skillevegger i dusjanlegg

Flere av de som ble intervjuet sa at elevene ofte har hatt andre innspill enn andre brukere, og at de på mange måter har vært et korrektiv til f.eks. de ansatte. For eksempel kan det ha kommet innspill fra ansatte, som har vært begrunnet i hensynet til elevene, men som ikke har hatt betydning, har det vist seg, for elevene, når de har blitt spurt om det. På noen områder har elevene og ansatte hatt motstridende innspill. Et eksempel på det er plassering av lærernes arbeidsplass i forhold til undervisningsareal. Her har elevene ønsket nærhet, mens lærernes har ønsket avstand mellom arbeidsplass og undervisningsarealer.

I et dokument fra elevgruppen ved Thora Storm videregående skole¹⁵ oppsummerer noen innspill elevene har kommet med der. Elevene der har vært opptatt av bibliotek og lesesaler, klasserom (lukka) og fagfløyer, samt elevrådsareal. Revisor kjenner ikke til at det er blitt utarbeidet tilsvarende dokument ved de andre skolene.

Når prosessen har kommet til den fasen der detaljplaner og det byggtekniske har vært i sentrum, har elevene bevisst blitt utelatt i medvirkningsprosessen.

Hvordan har elevene erfart brukermedvirkningen i de foraene som har vært etablert spesielt med tanke på skoleutbyggingen? I den elektroniske spørreundersøkelsen ble de spurt om deltakelse, informasjon og oppfølging i forbindelse med deltakelse i elevgruppe og overordna brukergruppe. Dessuten ble de spurt om hvilke erfaringer de hadde med å delta på studietur. Når vi oppsummerer elevenes erfaringer med deltakelse i disse foraene, er det ikke store variasjoner i svarene de har gitt på de åtte spørsmålene. Gjennomsnittskåren varierer fra -0,92 til 0,73, der spørsmål om brukerne har blitt hørt får lavest skår, og samarbeid mellom elever og ansatte får høyest skår.

Hvordan har *elevgruppene* fungert? Det er 11 elever som har deltatt i elevgrupper. Flertallet har svart at de har deltatt i flere enn fire møter, i elevgruppa. Det kan se ut til at informasjonen som var tilgjengelig i forkant av møtene i elevgruppa har vært innkalling med opplysninger om tid og sted, og oversikt over tema som skal tas opp. Hvordan har arbeidsformen vært i

¹⁵ Elevfraksjonen: Elevfraksjonens innstilling til ny skole i Midtbyen, 10.3.2009

disse gruppene? Det kan se ut til at skriftlig informasjon har blitt utdelt/gjort tilgjengelig på møtene. Gruppearbeid har vært en svært vanlig arbeidsform, og det har vært vanlig med skriftlige innspill fra gruppene. Plenumsdiskusjoner har også vært vanlig. Det er rektor, eller andre i skoleledelsen som har informert mest i elevgruppen, men opplæringsdirektør, bygge- og eiendomssjef, arkitekt og brukerkoordinator har også vært innom elevgruppene. Hvordan har så innspill som har kommet fram i elevgruppene blitt fulgt opp etter møtene? Et flertall har svar det kommet referat, med oppsummeringer av diskusjonene som har vært i elevgruppen. Enkelte har også svar at det ikke har kommet noen informasjon i etterkant av møtene.

Elevene har også blitt inviterte til å delta i brukersamlinger (seminar). Dette har vært samlinger som gått over flere dager, og som har medført reise (f.eks. til Røros). 12 av elevene i denne undersøkelsen har deltatt på slike brukersamlinger. Et flertall av elevene har svart at de har deltatt på flere brukersamlinger. Et flertall har svart at de fikk invitasjon med informasjon om hvilke tema som skulle tas opp i forkant. Enkelte har også svart at de har fått informasjon med bakgrunnsinformasjon. På samme måte som for elevgruppene, gruppediskusjoner vært en vanlig arbeidsform på brukerseminarene, og de fleste har svart gruppearbeidene ledet ut i skriftlige innspill til den videre prosessen. Det har også utbredt med foredrag på brukerseminarene.

Hva er erfaringen med oppfølging av brukerseminarene i etterkant, og hvilken informasjon er i så fall sendt ut? Et flertall har svar at det ikke har fulgt informasjon i etterkant av brukerseminarene. Noen har også svart at det har kommet referat, med oppsummering av diskusjonene i brukerseminaret.

Når det gjelder erfaringene med deltakelse i overordna brukergruppe, er det så få av elevene som har svart at de har deltatt i den, at det ikke er hensikt å ta med erfaringene her.

3.2.3 Universell utforming

Sammenlignet med tidligere, er det fra 1.7.2009 blitt klare krav til universell utforming, som vil gjøre det lettere for personer med bevegelseshemming, eller andre funksjonshemminger, å bruke bygningene, og de ulike fasilitetene som hører til. Fra fylkesrådmannens side ble det gitt uttrykk for at det vil være lettere å "ta hensyn" til disse gruppene, ettersom bestemmelsene om universell utforming er klare og konkrete, og enklere å følge opp.

Når det gjelder brukermedvirkningen ble det fra flere av de som ble intervjuet, gitt uttrykk for at det var litt manglende kontinuitet i startfasene, ved at møtedeltakelsen fra de som skulle representere disse brukerne, var variabel. Representanter for FFO bekreftet det, og pekte blant annet på at det ikke er alltid at det er relevant for disse brukerorganisasjonene å være tilstede, og at det kan være svært ressurskrevende, ikke minst fordi organisasjoner som FFO o.l. er frivillige organisasjoner. Det ble imidlertid gitt uttrykk for at prosessen bedret seg utover de ulike fasene. Etter hvert ble fylkesrådet for likestilling for funksjonshemmede involvert i brukermedvirkningen, i tillegg til samarbeidsforumet for bl.a. handikapforbundet, foreningen for døvblinde m.fl., SAFO, og FFO. Det ble også lagt opp til en møtstruktur som gjorde at brukermedvirkningen for bl.a. FFO ble mer rasjonell. I de siste utbyggingsprosjektene har brukermedvirkningen vært god, sett fra FFOs side. Både skoleeier og brukerorganisasjonene gir uttrykk for at hensynet til universell utforming er blitt enklere, ved at det er kommet konkrete bestemmelser, og at alle parter har forståelse og interesse av å ivareta disse behovene. Det har dessuten kommet en del kommersielle løsninger for arkitekter og

utbyggere. Ingen har pekt på elever har spesielt andre behov for universell utforming enn ansatte, men at de løsningene som velges kommer alle tilgode.

3.2.4 Brukerperspektivet for lærlinger

Elevene som bruker skolen som sin daglige arbeidsplass er primær brukere, i tillegg til ansatte. Noen lærlinger tar fagprøven på skolen, men de fleste lærlingene tar den i bedrift, og er ikke brukere av skolene etter at de har gått ut i lære. Likevel har vi tatt med lærlingenes perspektiv også, i den forstand at de nye skolene er funksjonelle med tanke på et helhetlig opplæringsløp.

Yrkesopplæringsnemnda har hatt representant i referansegruppa for skolebruksplan 3, i likhet med bl.a. NHO og LO. I intervjuene har vi spurt om representanter for opplæringskontor har deltatt i brukermedvirkningen. Opplæringskontorene ble inviterte til å delta i referansegrupper i fasene 1-3 i skolebruksplan 3. I følge bl.a. bygge- og eiendomssjefen og brukerkoordinatorerne har det vært vanskelig å få de med, med unntak av opplæringskontoret for restaurant- og matfag, som var aktive i forbindelse med utstyr til kjøkken ved en av de nye skolene. Det ble også sagt at opplæringskontorene ikke var interessert i å delta i brukergrupper, men ha egne møter. Det har vært arrangert et par møter med opplæringskontorene. Det har dessuten vært forsøk på å oppmuntre lærere til å ta kontakt med opplæringskontor innenfor sitt fagfelt, men det ble gitt uttrykk for at det har vært en litt tung prosess.

E-posttilbakemeldinger fra fem opplæringskontor bekrefter, med enkelte unntak, at medvirkningen ikke har vært så stor.

3.2.5 Informasjonsflyt

Informasjonsflyten til elevene har ikke skilt seg vesentlig fra informasjonen til ansatte. Likevel er det noen utfordringer knyttet til elevers brukermedvirkning, som gjør at det er viktig med informasjon. Utsiftingen av elever fra et år til neste er mye større enn for ansatte. Brukerkoordinatorerne har lagt vekt på å få med tilstrekkelig mange elever fra de første trinnene, og har signalisert betydningen av det til skoleledelsen. På den måten har problemet med manglende kontinuitet blitt noe redusert. Prosjektledelsen har ikke foretatt seg noe spesielt for å sørge for kontinuitet i informasjonsflyten. Elevrepresentantene har fått både skriftlig og muntlig informasjon, og så har de satset på at de har formidlet det videre i respektive organ.

For informasjonsflyt og informasjonstilgang forøvrig i brukermedvirkningen, vises det til kapittel 4.

3.3 Revisors vurdering av elevmedvirkning

Elevene er en av de to primærbrukergruppene av de videregående skolene. De har rettigheter når det gjelder medvirkning i henhold til opplæringslovens bestemmelser om elevmedvirkning i fysisk og psykososialt skolemiljø. Med unntak av arbeidsmiljøloven og hovedavtalen, har revisor valgt la de samme kriteriene gjelde for elevene som for ansatte.

Når det gjelder fylkestingets vedtak om at ny skolebruksplan må legge vekt på prosess og medvirkning, er det revisors generelle vurdering at det har den, når det gjelder elevmedvirkning. Informasjon framkommet i intervju, tilgjengelige dokumenter og

spørreundersøkelse viser at elevene har vært involvert og fått anledning til å medvirke under hele prosessen, med unntak av de fasene som har vedrørt detaljplanlegging og tekniske byggespørsmål.

3.3.1 Brukermedvirkning i elevenes faste fora

Når det gjelder opplæringslovens bestemmelser om at elevene skal engasjeres saker som vedrører helse, miljø og sikkerhetsarbeid, er skoleutbygging en slik sak. Revisors vurdering er at elevene har blitt engasjert underveis i planlegging og gjennomføring av saker som vedrører Skolebruksplan 3 og skoleutbyggingen.

Når det gjelder de faste foraene for elever, er inntrykket at både elevråd og skoleutvalg har blitt holdt orientert underveis. Det er i hovedsak skoleledelsen som har holdt elevrådet og skoleutvalget orientert. Både elevrådene og skoleutvalgene har behandlet saker og fattet vedtak i tilknytning til utbyggingen.

3.3.2 Brukermedvirkning i elevgrupper og overordna brukergrupper

I kapittel 2.3 om revisjonskriterier er det vist til NOU 2010:1 om medbestemmelse i arbeidslivet, og faglitteratur vedrørende brukerinvolvering i prosjekter. Selv om disse kildene primært tar utgangspunkt i arbeidstakere, er de relevante for elever som brukere også. Selv om STFK som skoleeier har styringsrett og avgjørelsesmyndighet, er det viktig at brukermedvirkningen gir elevene en følelse av å bli hørt og tatt alvorlig. Elevenes erfaringer med oppfølging av innspill fra elevrådet er positiv. Det samme er elevenes erfaringer med tilbakemeldinger om status for oppfølging av innspill, men her gjennomsnittsskåren noe lavere. Etter revisors vurdering er også elevenes erfaring med oppfølging og informasjon om status positiv når det gjelder skoleutvalgene.

Både intervju, spørreundersøkelse og dokumentgjennomgang viser at rekrutteringen av elever til andre brukerfora i hovedsak har skjedd gjennom elevrådene, men at skoleledelse og prosjektledelse har hatt innflytelse på hvilke elever som skal delta i elevgrupper og overordna brukergrupper. Dette har bidratt til å sikre bredde når det gjelder skoler, utdanningsprogram, kjønn og skoletrinn.

Denne måten å organisere brukermedvirkning på er ikke regulert i lovverket, men følger mer av anbefalinger i lys av nyere organisasjons- og ledelsesformer, der involvering av brukere og interessenter har et sterkt fokus (jf. Karlsen og Gottschalk, 2005, og Kolltveit og Reve).

Føringene fra fylkestinget og andre politiske utvalg må også tolke dit at en har ønsket en brukermedvirkning utover den som regulert i lovverket.

Elevene har deltatt på alle arrangementene som øvrige brukere har vært inviterte til å delta på. De har deltatt på studieturer, brukerseminar, egen elevgruppe og overordna brukergruppe. I sistnevnte gruppe har de hatt to representanter. Revisor ser at deltakelsen fra elevenes side har vært konstruktiv, og at den har tilført prosjektprosessene andre innspill, enn hva andre brukergrupper har bringt inn. Det er interessant at der andre brukergrupper har talt på vegne av elevene, har elevene selv hatt andre synspunkt. Revisor registrerer likevel at oppmøtet fra elevenes side har vært noe varierende i enkelte grupper. Dette henger bl.a. annet sammen med utfordringene med å få kontinuitet, og få elevene til føle eierskap og ansvar for prosessene rundt medvirkning. Revisor mener likevel at dokumentet med innspill som kom fra

elevgruppen ved en av skolene, var et eksempel på konstruktiv medvirkning. Revisor kjenner ikke til om det har kommet tilsvarende skriftlige innespill fra andre elevgrupper.

Når det gjelder tilbakemeldingene fra elevene, tyder varierte erfaringer med prosessen, men overveiende nokså positive. De har positive erfaringer med at innspill har blitt tatt alvorlig, men negative erfaringer med å bli hørt. Samarbeid med ansatte og deltakelse i elevgrupper er det elevene har mest positive erfaringer med.

Når det gjelder informasjon og arbeidsformer ser det ut til at det kommet innkallinger i forkant, som har inneholdt opplysninger om tid, sted og tema som skal tas opp. Gruppearbeid, der det har blitt utarbeidet skriftlige innspill, har vært den vanligste arbeidsformen, og det har vært utarbeidet, og sendt ut referat i etterkant, med oppsummering av diskusjoner. Dette gjelder brukerseminar, elevgrupper og overordna brukergrupper.

Informasjon, framkommet i intervju (kapittel 4.2.) tyder på at den skriftlige kommunikasjonsformen i hovedsak har skjedd via e-post. I tillegg har det blitt etablert prosjektweb og prosjekthotell knyttet til utbyggingsprosjektene. Revisors gjennomgang av prosjektweben viser at planer, rapporter og skisser er gjort tilgjengelige på prosjektweben, men at annen informasjon høyst varierende grad er gjort tilgjengelig. Med tanke på utfordringer knyttet til kontinuitet i elevgruppene, er det viktig at informasjon som dokumenterer prosjektprosessen er lett tilgjengelig for brukerne. E-post blir lett personlig, og risikoen for at den skriftlige informasjonsflyten stopper hos e-postmottakeren kan være stor.

3.3.3 Universell utforming

Lovverket stiller krav til universell utforming, og medvirkning for å ivareta brukere med nedsatt funksjonsevne. Revisor registrer at det var noen vanskeligheter knyttet til deltakelsen i startfasen, men at en har funnet rasjonelle måter å involvere brukerorganisasjoner som ivaretar disse brukerne på etter hvert. Dette er viktige erfaringer å ta med i senere byggeprosjekt. Det er viktig at disse ressursene blir tatt med der det er relevant og aktuelt, og at det er tett dialog underveis om hvordan deres perspektiv kan bringes inn. Revisor registrer at STFK ikke har involvert faglige kompetansmiljø inn i brukerprosessen, men antar at det har utbygger gjort.

3.3.4 Brukerperspektivet for lærlinger

Lærlinger får den praktiske opplæringen i bedrifter, utenfor skolen, og er slik sett ikke brukere av skolebyggene. I den første delen av yrkesopplæringen er de elever, og også den inneholder en god del praktisk opplæring. Derfor har vi stilt spørsmål om aktører som ivaretar deres perspektiv har vært involverte i utbyggingsprosessene. Revisor har sett naturlig å se på om yrkesopplæringsnemnda og opplæringskontorene har deltatt i prosessen.

Yrkesopplæringsnemnda har deltatt i referansegruppe på overordna nivå i fylkeskommunen, det samme har NHO og LO. I intervjuene kom det fram deltakelsen fra opplæringskontorene har vært svak. I e-posttilbakemeldinger bekreftes det at opplæringskontorene, med enkelte unntak, har vært involverte i skoleutbyggingene. Revisor registrer at det er ulikt syn på hvor hvorfor ikke deltakelsen har vært bedre.

4 Ansattes medvirkning og innflytelse

Den andre hovedgruppen av brukere er de ansatte. Vi har i en egen problemstilling stilt spørsmål om hvordan brukermedvirkning for ulike grupper av ansatte har vært i forbindelse med skoleutbyggingene. Skolene har ulike grupper ansatte, der det pedagogiske personalet er den største gruppen. Ledelse, merkantilt personal og teknisk personal er også viktige grupper av ansatte i skolene. I dette kapitlet presenterer vi kriterier og data for ansattes medvirkning, og revisors vurdering av brukermedvirkningen har vært tilfredsstillende for de ansatte.

4.1 Revisjonskriterier

Nedenfor oppsummeres kriteriene som gjelder for dette kapitlet:

I forbindelse med iverksettingen av utredning og planlegging av SB3 vedtok fylkestinget at arbeidet med ny skolebruksplan må legge vekt på prosess og medvirkning. Prosjektskissen skal vise fremdriftsplan og belyse deltakelse og dialog med de videregående skolene, fylkeskommunens samarbeidspartnere og øvrige berørte parter (FT 96/2006).

Da fylkestinget vedtok igangsetting av skolebruksplan 3, og sammenslåing av skoler, viste fylkestinget til betydningen av å ivareta de ansatte. SB3 krever store omstillinger ved enkelte skoler, og det er viktig å ivareta de ansatte. (FT 90/2008).

Ansattes medvirkning er regulert i blant annet arbeidsmiljøloven:

- Ansattes rett og plikt til medvirkning i saker som vedrører fysisk og psykososialt arbeidsmiljø

§ 4-2 1) Arbeidstakerne og deres tillitsvalgte skal holdes løpende informert om systemer som nyttes ved planlegging og gjennomføring av arbeidet. De skal gis nødvendig opplæring for å sette seg inn i systemene, og de skal medvirke ved utformingen av dem.

(2) I utformingen av den enkeltes arbeidssituasjon skal:

c) det legges vekt på å gi arbeidstaker mulighet til selvbestemmelse, innflytelse og faglig ansvar,

3 Under omstillingsprosesser som medfører endring av betydning for arbeidstakernes arbeidssituasjon, skal arbeidsgiver sørge for den informasjon, medvirkning og kompetanseutvikling som er nødvendig for å ivareta lovens krav til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø (Arbeidsmiljøloven)

§7 1) Arbeidsmiljøutvalget skal virke for gjennomføring av et fullt forsvarlig arbeidsmiljø i virksomheten. Utvalget skal delta i planleggingen av verne- og miljøarbeidet, og nøye følge utviklingen i spørsmål som angår arbeidstakernes sikkerhet, helse og velferd.

2 Arbeidsmiljøutvalget skal behandle:

andre planer som kan få vesentlig betydning for arbeidsmiljøet, så som planer om byggearbeider, innkjøp av maskiner, rasjonalisering, arbeidsprosesser, og forebyggende vernetiltak (Arbeidsmiljøloven)

- Hovedavtalen inneholder føringer på hvordan samhandlingen mellom arbeidsgiver, og arbeidsgivers ledelse på ulike nivå i organisasjonen, og tillitsvalgte for arbeidstakerne, og deres organisasjoner, skal være:

Formål

Det er avgjørende for et godt resultat at de ansatte og deres organisasjoner involveres så tidlig som mulig når omstillinger og reformer skal gjennomføres. Tjenester av god kvalitet og tilpasset brukernes behov forutsetter gode prosesser og medvirkning.

.....

Medvirkning og medinnflytelse gjennom informasjon og drøftinger skal kunne gjennomføres uansett hvor eller på hvilket nivå beslutningen tas. Dersom oppgaver skal utføres gjennom ordninger med kommunal samhandling og/eller interkommunalt samarbeid, har arbeidsgiver et særlig ansvar for å påse at Hovedavtalens bestemmelser om medbestemmelse og medvirkning ivaretas (Hovedavtalen KS-området, 2010).

- Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig. I skolebygg gjelder det alle brukere, elever så vel som ansatte. Plan- og bygningsloven inneholder bestemmelser om medvirkning for å sikre brukere med nedsatt funksjonsevne medvirkning, i tillegg inneholder lov om råd og representasjon bestemmelser om dette:

§ 5-1: Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private.

Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte (Plan og bygningsloven).

§ 1. Kommunane og fylkeskommunane skal sørge for at menneske med nedsatt funksjonsevne blir sikra open, brei og tilgjengeleg medverknad i arbeidet med saker som er særleg viktige for menneske med nedsatt funksjonsevne. Dette gjeld mellom anna tilkomst, arbeid mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne og tenester for menneske med nedsatt funksjonsevne (Lov om representasjon og medvirkning).

I NOU 2010:1, medvirkning og medbestemmelser, handler om arbeidstakeres medvirkning. Medvirknings- og medbestemmelsesutvalget operer med et skille mellom medbestemmelse og medvirkning i organisasjoner der arbeidsgiver har styringsrett og ikke. Sør-Trøndelag fylkeskommune har utvilsomt styringsrett når det gjelder utforming av skoletilbudet i fylket, så medbestemmelse er i dette tilfellet avgrenset til å bli hørt og tatt på alvor.

Utvalget skiller mellom to hovedtyper av medvirkning:

- Representativ medvirkning
- Individuell medvirkning.

Det første innebærer at representanter for de ansatte deltar i drøftinger og får informasjon om virksomheten og forhold av betydning for arbeidstakerne. Denne formen for medvirkning er regulert i blant annet arbeidsmiljøloven og hovedavtalen. Den andre formen for medvirkning innebærer at den enkelte arbeidstaker høres, deltar i tilrettelegging av egen arbeidssituasjon og ivaretar egne rettigheter. Den sistnevnte medvirkningsformen har økt i de siste årene, i takt med endra organisasjons- og ledelsesfilosofi. Den medvirkningen som det er lagt opp til i SB3, tolker revisor som en mellomting mellom disse medvirkningsformene.

Karlsen og Gottschalk peker på at det er viktig at brukeres erfaringer og synspunkt tillegges betydelig vekt under planlegging og gjennomføring av prosjekt (Karlsen og Gottschalk, 2005¹⁶). Sluttbrukerne er gjerne ikke noen homogen gruppe, og derfor er det viktig at representanter fra ulike brukermiljøer blir involvert i gjennomføringen av prosjektet, for eksempel ved deltakelse i referansegrupper.

Kolltveit og Reve beskriver betydningen av kommunikasjon og kvalitetssystem i medvirkningsprosesser (2009¹⁷). De peker på noen faktorer som er viktig for å få aksept for planer. Av de faktorene revisor har merket seg, og som kan være viktig for dette prosjektet er at planene må være forståelige, gjensidig gode tilbakemeldingssystem, og at en i kvalitetsarbeidet legger vekt på en kombinasjon av holdningsskaping og gode system.

¹⁶ Karlsen, Jan Terje og Gottschalk, Petter: Prosjektledelse; fra initiering til gevinstrealisering. Universitetsforlaget. 2005

¹⁷ Kolltveit, Bjørn Johs. og Reve, Torge: Prosjekt : strategi, organisering, ledelse og gjennomføring. 3. utg. Universitetsforlaget 2009

4.2 Resultat fra datainnsamling

I dette kapitlet presenterer vi data fra verifiserte referat fra oppstartsmøtet og intervju med brukerkoordinatorer, sekretær ved bygge- og eiendomstjenesten, tillitsvalgte i Utdanningsforbundet og arbeidsmiljøutvalget for videregående skoler¹⁸ og representanter for funksjonshemmedes fellesorganisasjon. I tillegg presenterer vi resultat for ansatte fra den webbaserte undersøkelsen og dokumentasjon om brukermedvirkning fra ansattes side fra STFKs elektroniske system.

Også de ansatte ble spurt om hvordan de ble involvert i medvirkningsprosessen. Her har 33 % svart at de ble forespurt av skoleledelsen eller prosjektledelsen

4.2.1 Brukermedvirkning for ansattes faste fora

De faste foraene som skal medvirke i byggeprosesser i STFK er Hovedarbeidsmiljøutvalget i STFK (HAMU), Arbeidsmiljøutvalget for videregående opplæring (AMU vgs.) og de lokale arbeidsmiljøutvalgene ved berørte skoler. I tillegg har skolene lokale skoleutvalg, sammensatt av bl.a. elever og ansatte, som også skal ha informasjon og kunne gi tilbakemelding i skoleutbyggingssaker.

Når det gjelder HAMU, går det fram av protokoller fra møtene at HAMU har fattet følgende vedtak i perioden 2008 - 2011:

- verneombudet skal inn som fast medlem i referansegruppe for Skolebruksplan 3
- AMU videregående skole må følge prosessen, og holde HAMU løpende orientert

Det er et eget arbeidsmiljøutvalg innen videregående opplæring - AMU videregående skoler. I de protokollene som har vært tilgjengelig i saksstyringssystemet perioden 2007 - 2011, kan vedtak i sak 31/2009 nevnes:

- Arbeidsmiljøutvalget – videregående skoler finner det sterkt beklagelig at prosjektgruppen for Skolebruksplan 3 ikke prioriterer å gi en orientering om framdrift og status i prosjektet i utvalgets møte 25.09.09. Arbeidsmiljøutvalget – videregående skoler vurderer det som svært viktig og nødvendig å være oppdatert i forhold til Skolebruksplan 3, og ber derfor om en skriftlig redegjørelse fra gruppen innen 10.10.09
- På møtet etter går det fram av protokollen at bygge- og eiendomssjefen har vært der og orientert, og at AMU vil ha tilsendt presentasjonen i etterkant
- I sak 11/2010 ble det orientert om forprosjekt Charlottenlund videregående skole og nytt kjøkken ved Meldal videregående skole i AMU vgs.
- I sak 22/2010 var opplæringsdirektøren i AMU vgs, og orienterte om omstillingsprosessen i videregående skoler i lys av medarbeiderundersøkelsen 2010
- I samme møte ble det gitt en generell orientering om Skolebruksplan 3, og i tillegg vedtok AMU vgs å få tilsendt rapport fra fase 3 i SB3 når den var ferdig.

En representant AMU vgs sa at SB3 har vært opp i hvert eneste møte, og at det har vært forskjellige folk fra prosjektledelsen som har vært inne og informert. Informasjonen til arbeidsmiljøutvalg og tillitsvalgte har vært preget av manglende kontinuitet blant de som har vært inne og orientert.

¹⁸ Som ledd i intervju med tillitsvalgte i Utdanningsforbundet

Det er også lokale arbeidsmiljøutvalg ved de videregående skolene. Revisor har ikke fått tilgang til protokoller for disse utvalgene, men har fått informasjon om utvalgenes medvirkning i intervju og spørreundersøkelse.

Prosjektledelsen har så langt det har latt seg gjøre vært i arbeidsmiljøutvalgene for å orientere om skoleutbyggingen. Det er laget en plan for når viktige saker skal behandles for 2011. En del av representantene i arbeidsmiljøutvalgene har dessuten vært representert i brukergrupper på skolene.

Hvordan er erfaringene med behandling av skoleutbyggingen i arbeidsmiljøutvalgene? Tabellen nedenfor viser hvilke erfaringer representantene har på oppfølging av innspill og tilbakemelding fra skoleutbygger om oppfølging.

Tabell 1: Ansattes vurdering av skoleutbyggers oppfølging av innspill fra arbeidsmiljøutvalget. Vurderingsskala -2 til 2, der 0 er nøytral. Gjennomsnitt. N=22

Om de viktigste innspillene har blitt fulgt opp	1,50
Tilbakemeldingen fra skoleutbygger på status for innspill	1,32

Tabell 1 viser at representantene i arbeidsmiljøutvalgene i hovedsak har positive erfaringer med oppfølgingen av vedtak fattet i arbeidsmiljøutvalget, og at de har, om ikke fullt så positive, så gode erfaringer med tilbakemeldinger på status for innspill.

Hva med skoleutvalgene? Der sitter det både elever og ansatte, i tillegg til politikere. Av de 22 som har svart at de er med i skoleutvalgene har nesten alle svart at skoleutbyggingen ofte har vært tema, eller at den har vært tema på alle møter. Flertallet mener at skoleutbyggingen som regel har vært behandlet som orienteringssak, men 30 % har svart at den som oftest har vært behandlet som egen sak med vedtak. Alle har svart at rektor har informert om skoleutbyggingen i skoleutvalget, mens 9 % har svart at også prosjektleder har informert.

Tabell 2 viser medlemmenes erfaringer med oppfølgingen av innspill fra skoleutvalget.

Tabell 2: På en skala, der -2 er dårligst, 0 er nøytralt og 2 er best, hva er din erfaring med skoleutbyggers oppfølging av innspill fra skoleutvalget? Gjennomsnitt. N=22

Om de viktigste innspillene har blitt fulgt opp	1,70
Tilbakemeldingen fra skoleutbygger på status for innspill	1,65

Tabell 2 viser at medlemmene har gitt nesten toppskår, både for oppfølging av viktige innspill og tilbakemeldinger fra skoleutbygger på status for innspill.

Hva så med arbeidstakerorganisasjonene, og deres tillitsvalgte? Revisor har gjennomført intervju med tillitsvalgte i Utdanningsforbundet, som organiserer majoriteten av de ansatte i skolesektoren. Fra 2008, etter vedtaket om sammenslåinger, var hovedtillitsvalgte på fylkesnivå involvert i en arbeidsgruppe, som f.eks. drøftet behandling av de ansatte i den treårige prosessen som dette arbeidet skulle pågå. I og med at det innebar endring av tilbudsstruktur, i tillegg til sammenslåing av skoler, måtte en del lærere flytte, og det lå også an til en viss overtallighet og overskudd på ledere. Utdanningsforbundet var med på å drøfte ordninger for hvordan disse utfordringene skulle behandles. Det ble satt i gang et kartleggingsarbeid i 2009, som skulle vurdere framtidige behov sammenlignet med den dagens lærermasse. På fylkesnivå ble det enighet om løsninger. I utdanningsforbundet var de

usikre på hvordan dette var håndtert videre ved den lokale skole, men det fylkestinget er gjort oppmerksomme på at det må være oppmerksomhet rundt dette lokalt.

Videre har det vært et kontaktutvalg for prosjektet, som har vært ledet av bygge- og eiendomssjefen. I dette kontaktutvalget har de hovedtillitsvalgte deltatt, i tillegg til hovedverneombud og fylkestingspolitikere. I intervju ble det sagt at dette utvalget i utgangspunktet var tenkt som en sak mellom fylkesrådmannen og politikerne, men at tillitsvalgte og verneombud fikk gjennomslag for deltakelse uti prosessen. Representantene fra utdanningsforbundet var ikke bare positive til arbeidsprosessene i denne gruppen. De ga uttrykk for at mulighetene for å komme med innspill var noe begrenset, og at arbeidet i utvalget var preget av at dette var prosjektledelsens forum. Lokalt har de tillitsvalgte vært med fra starten ved sine respektive skoler.

12 % av de som har svart på den webbaserte undersøkelsen har vært involverte i skoleutbyggingen gjennom sin fagorganisasjon. Drøftingsmøter er den viktigste samhandlingsarenaen mellom tillitsvalgte i arbeidstakerorganisasjonene og ledelsen. I STFK har rektorene personalansvar, og det lokale forhandlingsansvaret ved sin skole. Når det siktes til drøftingsmøte i spørreundersøkelsen, er det de lokale drøftingsmøtene. I underkant av halvparten har svart at skoleutbyggingen ofte har vært tema på drøftingsmøtene, og en tredel har svart av og til. Skoleutbyggingen har som oftest vært behandlet som orienteringssak. Det er rektor som har stått for informasjonen, og i noen grad prosjektleder. Utover det er det i liten grad andre som har informert.

Tabell 3: På en skala, der -2 er dårligst, 0 er nøytralt og 2 er best hva er din erfaring med skoleutbyggers oppfølging av innspill fra drøftingsmøtet? Gjennomsnitt. N=23-24

Om de viktigste innspillene har blitt fulgt opp	1,71
Tilbakemeldingen fra skoleutbygger på status for innspill	1,09

Dersom minussiden på skalaen er negativ og plussiden positiv, ser vi at de tillitsvalgte fra arbeidstakerorganisasjonene er positive til oppfølgingen av innspill fra drøftingsmøtet. Tilfredsheten med tilbakemeldingene om status for innspill er imidlertid noe svakere.

4.2.2 Ansattes medvirkning i brukergrupper

I dette avsnittet belyses ansattes medvirkning i brukergrupper, herunder studieturer, brukersamlinger og møter i fag- og funksjonsspesifikke og overordna brukergrupper.

Det er blitt oppnevnt overordna brukergrupper fra hver skole, med ansatte som representerer de forskjellige faglinjene, tillitsvalgte, representanter fra AMU, i tillegg til elever, driftspersonale og ledelsen. I referatet fra oppstartmøtet framgår det at skolene selv valgte hvem de ville ha med i brukergruppen i fase 1-3, basert på anbefalinger fra bygge- og eiendomstjenesten. Anbefalingene fra bygge- og eiendomstjenesten gikk bl.a. på balanse i alder, kjønn, fag og funksjon. De ansatte har vært inndelt i brukergrupper funksjon; lærere, ledelse, drift og støttefunksjoner. Videre har lærerne blitt delt inn etter utdanningsprogram, og driftspersonalet etter funksjonsområde (vaktmester, bibliotek, kantine etc.). Det er skolens ledelse som har utpekt leder for de ulike gruppene.

De ansatte har også vært representert i overordna brukergruppe. Etter det revisor har kunne se av oversendte lister over deltakere, har lederne for de funksjonsspesifikke og fagspesifikke

gruppene vært representert i overordna brukergrupper. I disse gruppene har også tillitsvalgte deltatt, i tillegg til medlemmer i arbeidsmiljøutvalg og verneombud.

Modellen for brukermedvirkning har, i følge informasjon fra prosjektledelse, vært stor brukermedvirkning i de to første fasene (visjon/programmering og planlegging), mens noe mindre i den siste fasen (gjennomføring). Den samme modellen har vært brukt for involvering av rådgivere, entreprenører og arkitekter, bare med motsatt involvering i fasene. Samarbeid på tvers hele veien har vært den grunnleggende tankegangen for alle prosjektene. I følge en av brukerkoordinatorene er det spesielt to medvirkningsperioder som har vært krevende, den første fram til konkurransegrunnlaget er utarbeidet, og dernest fram til utbyggingsavtale er utarbeidet.

I følge flere av de som ble intervjuet har de økonomiske rammene for prosjektene vært styrende, og det har vært med på å utfordre brukerne til å ha fokus på fornuftige og effektive løsninger.

Hvilke erfaringer har de ansatte selv hatt, med brukermedvirkningen i disse gruppene og aktivitetene? I følge tillitsvalgte i Utdanningsforbundet har tilbakemeldingene fra lokalt tillitsvalgte vært generelt positive. Før intervjuet hadde hovedtillitsvalgte i utdanningsforbundet sendt en e-posthenvendelse til lokalt tillitsvalgte, og noen av tilbakemeldingene kan oppsummeres som følger:

- brukergrupper på lokalt nivå, der særlig lærere innenfor de ulike fagene har vært representert,
- det har vært bra møtevirksomhet, og at lærerne har fått mulighet til å komme med innspill om behov,
- skolebesøkene landet rundt, var en måte å sveise sammen personalet og elevene fra ulike skoler,
- lite aktivitet i enkelte overordna brukergrupper,
- behov som har blitt formidlet har blitt avslått, uten at det har vært pedagogiske eller økonomiske grunner til å velge det ene framfor det andre,
- arkitektenes synspunkt har veid tyngre enn pedagogiske behov,
- deltakelsen i brukergruppene har vært tidkrevende, og at det ikke har blitt satt av nok tid til dette arbeidet,

I den webbaserte spørreundersøkelsen ble det også stilt spørsmål om erfaringene med brukergruppene og aktivitetene rundt disse. Først om de generelle erfaringene.

Tabell 5: Ansattes vurdering av brukermedvirkningen. Vurderingsskala -2 til 2, der 0 er nøytral. Gjennomsnitt. N 99 - 191

Om innspill fra brukerne har blitt tatt alvorlig	1,63
Samarbeidet mellom arkitekt og brukere	1,61
Om brukerne har blitt hørt i forbindelse med skoleutbyggingen	1,62
Samarbeidet mellom elever og ansatte	1,64
Nytte av deltakelse på studietur	1,71
Nytte av deltakelse i funksjons-/fagspesifikke brukergrupper	1,65
Nytte av deltakelse i overordna brukergruppe	1,70

Av de 204 ansatte som har svart på undersøkelsen, er det er det fra 99 - 191 som har tatt stilling til de ulike spørsmålene ovenfor. De øvrige har svart at det ikke er aktuelt. Vi ser at, dersom minussiden er negativ og plussiden er positiv erfaring, har de ansatte positive

erfaringer med alle spørsmålene. Studietur og deltakelse i overordna brukergrupper det de mest positive erfaringer med.

Hva har de ansatte deltatt på av arrangement i forbindelse med skoleutbyggingen? 86 % har deltatt på møter i ulike sammenhenger, 75 % har deltatt på brukersamlinger og 65 % har deltatt på studietur. 74 % har deltatt i fag- og funksjonsspesifikke brukergrupper og 42 % i overordna brukergrupper.

Når det gjelder *brukersamlingene* har i overkant av 60 % deltatt på 2-3 samlinger, mens 18 % har deltatt på henholdsvis 1, eller flere enn fire samlinger. Det har vært informasjon med temaoversikt som oftest har vært tilgjengelig i forklant, men noen ganger har det vært annen bakgrunnsinformasjon også, etter svarene å dømme. Som elevene, har de ansatte svart gruppearbeid, og innspill til byggeprosjektene fra gruppearbeidene har vært den vanligste arbeidsformen. Foredrag og plenumsdiskusjoner har også vært vanlig, og det har vært delt ut skriftlig informasjon på samlingen. Over 90 % av de som har deltatt på brukerseminaret har svart at prosjektleder har vært tilstede, og informert om byggeprosjektet på brukersamlingene. Mange har svart at rektor, eller andre i skoleledelsen, og arkitekten har orientert om byggeprosjektet. I overkant av halvparten har svart at det har foreligget referat med oppsummering av diskusjonene i etterkant av samlingene. 20 % har svart at det ikke har foreligget informasjon i det hele tatt etter samlingene.

Fag- og funksjonsspesifikke brukergrupper har vært det forumet som har hatt flest deltakere. De aller fleste har vært med fra våren 2009 og utover, men noen har vært med siden 2007 og 2008. Over 60 % har svart at det har vært over fire møter i gruppen(e), mens omlag 30 % har svart at det har vært mellom 2-3 møter. Også her flertallet (ca 55 %) svart at informasjonen i forkant vært innkalling med temaoversikt, mens i overkant av 30 % har svart at det har vært innkalling med bakgrunnsinformasjon. Som for brukersamlingene, er det gruppediskusjoner som har vært den mest brukte arbeidsformen. Plenumsdiskusjoner har også vært vanlig. Her har det vært mindre vanlig med skriftlige innspill fra gruppediskusjonene, i følge svarene. Det er forskjellige aktører som har informert om byggeprosjektet i brukergruppene. Rektor, og andre i skoleledelsen har vært mest vanlig, men prosjektleder, brukerkoordinatorer og arkitekt har også vært inne. Referat, med oppsummering av innspill, har vært den vanligste informasjonen i etterkant.

Det siste brukerforumet i denne sammenhengen er de *overordna brukergruppene*. Omlag 70 % av de 204 ansatte som har svart på undersøkelsen har vært med i overordna brukergruppe. Også disse gruppene har hatt størst aktivitet fra 2009 og utover. Over 77 % har svart at det har vært flere enn fire møter i denne gruppen. Flertallet har svart det har vært innkallinger med tematisk oversikt i forkant, mens omlag 35 % har svart at innkallingene har inneholdt bakgrunnsinformasjon. I de overordna brukergruppene er det plenumsdiskusjoner som har vært det mest vanlige, mens et mindretall har svart at gruppediskusjoner har vært brukt. Også i de overordna brukergruppene har det vært delt ut informasjon i møtene. Litt over halvparten har svart referat med vedtak og oppsummering av diskusjon har vært informasjon som har vært tilgjengelig i etterkant av møtene i overordna brukergruppe.

4.2.3 Universell utforming

I kapittel 3.2.3 belyste vi universell utforming, ut fra elevenes behov. I følge en av de som representerte AMU videregående skole, har universell utforming vært noe som utvalget har vært opptatt av. I følge en av brukerkoordinatorene har de ansatte vært mer opptatt av

universell utforming for å ivareta elevenes behov, enn de ansattes behov. Universell utforming for å ivareta de ansattes behov er noe som, i følge brukerkoordinatoren, prosjektledelsen har vært opptatt av, og som følges opp på grunn av et strengt regelverk. Funksjonshemmede ansatte har gitt innspill, både direkte, og via tillitsvalgte. Fra FFOs side er det ikke skille mellom elever og ansatte når det gjelder universell utforming. De tenker mer helhetlig på brukere med funksjonshemminger, men har hatt hovedfokus på blinde og svaksynte, hørselshemmede, astma og allergi og rullestolbrukere. De har ikke mottatt henvendelser fra ansatte som vedrører slike spørsmål. De har et styremedlem som er ansatt ved en av de aktuelle skolene, og som har vært involvert i brukermedvirkning ved sin skole.

4.2.4 Informasjonsflyt

I kapitlene ovenfor har vi beskrevet hvilken informasjon som har vært tilgjengelig før, under og etter møter og samlinger i de ulike brukerforaene. I intervjuene var vi interesserte i å få vite hvordan informasjonen har vært gjort tilgjengelig. Generelt er tilbakemeldingene at det har vært et mål å etablere elektroniske informasjonskanaler. STFK har et saksstyringssystem, Elark, der alle saksutredninger og protokoller for ulike utvalg skal finnes, i tillegg til korrespondanse og annen dokumentasjon, som er journalpliktig, og ikke unntatt offentlighet. Med noen unntak finnes det saksutredninger og protokoller fra møter HAMU og AMU videregående skoler der. Det finnes også noen referater fra ulike brukermøter tilgjengelig der. Alle ansatte i STFK har tilgang til Elark.

I følge intervju med prosjektsekretær og prosjektledelse har e-post vært den vanligste kanalen for å nå ut til ansatte. Dessuten er det etablert en prosjektweb for prosjektet som helhet, og for de skolene som har vært gjenstand for mulighetsanalyser. I intervju med prosjektledelse og prosjektsekretær var tilbakemeldingen at denne har vært lite benyttet av skolene. Revisor har gjennomgått prosjektweben. På overordna prosjektnivå finnes følgende dokumenter:

- Kursforedrag
- Konkurransgrunnlag for Charlottenlund, Strinda, Thora Storm og Skjetlein videregående skoler
- Utviklingsplaner (fase 3)
- Mulighetsstudier (fase 2)
- Rapporter fra fase 1-3
- Saksutredning og politiske vedtak

Det er lagt opp faner til Charlottenlund, Strinda, Thora Storm, Skjetlein, Gauldal og Orkdal videregående skoler. Her finner vi i varierende grad informasjon fra de ulike skolene. I intervju med prosjektledelsen kom det fram at det har vært utfordrende å holde prosjektweben oppdatert, dels på grunn av ulik praksis blant prosjektlederne, dels på grunn av manglende bruk fra brukernes side.

4.3 Revisors vurdering av ansattes medvirkning

De ansatte er den andre av de to primærbrukergruppene av de videregående skolene. De har rettigheter til medvirkning i henhold til arbeidsmiljøloven. Arbeidsgiver er forpliktet gjennom hovedavtalen til ta med tillitsvalgte fra arbeidstakerorganisasjonene på drøftinger om endringer og omstillinger som vedrører ansatte i organisasjonen. Som nevnt i kapittel 3.3 har revisor valgt å bruke de samme kriteriene for ansatte, som for elever, når det gjelder innflytelse. Unntaket er opplæringsloven, og bestemmelsene om elevmedvirkning. Bestemmelsene om skoleutvalget gjelder også ansatte.

Når det gjelder fylkestingets vedtak om medvirkning er det revisors inntrykk at også de ansatte vært involverte og fått medvirke i skolebruksplan 3. Informasjon som har kommet fram gjennom intervju tyder på at faste utvalg, som ansatte har representanter i og ansattes organisasjoner i stor utstrekning har vært involverte i hele prosessen. Revisor registrerer at ansattes organisasjoner har opplevd noe manglende medvirkning i de innledende fasene på fylkesnivå. Revisor konstaterer likevel at opplæringslovens bestemmelser i kapittel 4 er ivarettatt. Resultat fra spørreundersøkelsen viser at en tredel skal ha blitt involvert på forespørsel fra skoleledelse og prosjektledelse.

4.3.1 Brukermedvirkning for ansattes faste fora

§ 4 i arbeidsmiljøloven sier at i utformingen av den enkeltes arbeidssituasjon skal det legges vekt på arbeidstakers mulighet til selvbestemmelse, innflytelse og faglig ansvar. Revisor mener det har vært et omfattende arbeid i brukergrupper, og selv om ikke alle ansatte har deltatt i disse gruppene, er det revisors oppfatning at prosessen har vært godt forankret i forhold til den enkelte ansattes funksjon i skolen.

Når det gjelder de faste foraene, viser resultatene fra flere datakilder at arbeidsmiljøutvalgene, både på fylkesnivå (HAMU og AMU videregående skoler) og de lokale arbeidsmiljøutvalgene har blitt holdt orientert og har fattet vedtak i forhold til skolebruksplanen. Revisor registrerer at utvalgene i noen tilfeller har uttrykt manglende tilfredshet med informasjonen fra prosjektledelsens side, noe som også bekreftes i intervju. Når det gjelder de lokale utvalgene har revisor inntrykk av at erfaringene her er overveiende positive, når det gjelder oppfølging av vedtak. Erfaringene er positive når det gjelder informasjon, som utvalget har fått når det gjelder status for oppfølging, men litt mindre positiv gjennomsnittsskår her. Behandlingsmåten skolebruksplan har fått i skoleutvalgene ser ut til å være den samme som for arbeidsmiljøutvalgene, men disse utvalgsmedlemmene ser til å ha enda bedre erfaringer med oppfølging og tilbakemelding om status, enn medlemmene i arbeidsmiljøutvalget.

Når det gjelder medvirkningen fra tillitsvalgtes side er det gjennomgående positive tilbakemeldinger. De har likevel gitt uttrykk for at de ikke var så fornøyde med informasjon, involvering og oppfølging i startfasen, og at prosjektet i utgangspunktet var dominert av administrativ og politisk ledelse, og arkitektene. Det bedret seg utover prosessen, etter hva revisor har fått informasjon om. Lokalt, ved den enkelte skole ser erfaringene ut til å være overveiende positive blant de tillitsvalgte fra arbeidstakerorganisasjonene, men også her har det vært noe mindre tilfredshet med tilbakemelding om status for oppfølging av innspill.

4.3.2 Ansattes medvirkning i brukergrupper

Som vi var inne på i kapittel 3.3 har fylketinget i sine vedtak pålagt fylkesrådmannen å legge opp til en brukermedvirkning som er mer omfattende enn det lovverket forplikter. Denne måten å organisere brukermedvirkning på er ikke regulert i lovverket, men følger mer av anbefalinger i lys av nyere organisasjons- og ledelsesformer, der involvering av brukere og interessenter har et sterkere fokus (jf. Karlsen og Gottschalk, 2005, og Kolltveit og Reve). Også ansattes brukerrepresentanter har deltatt på studieturer, brukerseminar og brukergrupper knyttet til sin skole (fag- og funksjonsspesifikke og overordna brukergrupper).

I brukergruppene har de ansatte vært representert med en kombinasjon av representanter fra faste utvalg og tillitsvalgte, og andre deltakere, som har representert fag og funksjon. Etter revisors vurdering har det vært en god løsning, for å ivareta forbindelsen til de faste foraene, samtidig som bredden i fag og funksjoner har blitt ivaretatt. Brukermedvirkningen for ansatte har vært enklere å forholde seg til, ettersom kontinuiteten har vært bedre, og det har vært lite utskiftninger.

En utfordring med brukermedvirkningen har vært de økonomiske rammene. Dette har vært en grunnleggende føring gjennom hele prosessen. Likevel virker det som at de ansatte er tilfredse med måten de har blitt involvert og hørt på. De ansatte gir nesten toppskår på sine erfaringer, og ser ut til være tilfredse med måten de har blitt involvert, hørt og tatt alvorlig på, og de ser ut til å være tilfredse med de ulike foraene som de har deltatt i.

Når det gjelder brukerperspektivet til de med behov for universell utforming, har ikke revisor annet å legge til her, enn det som kom fram i kapittel 3.3. Revisor merker seg likevel at de ansatte har hatt mer oppmerksomhet på elevene i denne sammenhengen, enn ansattes behov for tilrettelegging.

Også når det gjelder informasjon og kommunikasjon viser revisor til vurderingene i kapittel 3.3.

5 Konklusjon og anbefalinger

Revisjon Midt-Norge IKS har på bestilling fra kontrollutvalget gjennomført forvaltningsrevisjon av brukervedvirkning i Skolebruksplan 3, med spesielt fokus på brukervedvirkning i utbygging og sammenslåing av nye videregående skoler i fylket. I dette kapitlet oppsummerer vi og konkluderer på om brukervedvirkningen har vært i tråd med intensjonene til fylkestinget. På bakgrunn av det, vil vi komme med noen anbefalinger til den videre prosessen i denne skolebruksplan, eller senere anledninger.

5.1 Konklusjon

Er fylkestingets intensjoner om brukervedvirkning fulgt opp i planleggings- og gjennomføringsprosessen av Skolebruksplan 3?

Revisor konkluderer med at fylkestingets intensjoner om brukervedvirkning er ivaretatt. Det har vært en omfattende involvering av elever og ansatte til en rekke arrangement og grupper, inklusive de faste utvalgene.

Har brukervedvirkningen for ulike grupper elever vært tilstrekkelig?

Elevene har i stor grad vært involvert i prosessen med SB3 i alle faser, med unntak mindre involvering i faser med detaljplanlegging og byggetekniske avklaringer. Elevenes brukervedvirkning har gitt viktige innspill, som ellers ikke ville kommet fram. Det har vært utfordringer knyttet til elevmedvirkning, ettersom elevene er i skolen relativt kort tid, og at det derfor er krevende å få til kontinuitet i brukervedvirkningen. Det har de ansvarlige for utbyggingen langt på vei løst godt, ved at de har sikret seg elever fra de første trinnene i brukergruppene. Det har vært utvekslet en mengde informasjon, i form av planer, rapporter, skisser, referat o.s.v. i prosessen. Etter revisors vurdering er ikke de elektroniske informasjonssystemene (Elark og prosjektweb) tatt i bruk på god nok måte. Det er bra at det blir etablert elektroniske portaler for informasjonsflyt. Det betinger kontinuerlig oppdatering, og at dokumenter som synliggjør viktige innspill og beslutninger i prosessen, blir lagt ut. Det har vært noe mangelfullt i dette prosjektet.

Lovverket når det gjelder tilrettelegging for brukere med funksjonshemminger har blitt endret de siste årene, og den rettslige ivaretagelsen av disse brukernes behov er styrket. Likevel er det behov for brukervedvirkning fra kompetansemiljø og organisasjoner som ivaretar brukernes behov. Revisor konkluderer med at en underveis i prosessen har kommet fram til rasjonelle løsninger for brukervedvirkning, som både prosjektledelse og brukerorganisasjoner er fornøyd med.

Brukerperspektivet til elever, som tar en yrkesrettet opplæring, og som skal ut i praktisk fagopplæring er søkt ivaretatt i skolebruksplan 3, men deltakelsen fra viktige aktører som opplæringskontorene, har ikke vært optimal.

Har brukervedvirkningen for de ulike gruppene av ansatte vært tilstrekkelig?

Ansatte har i stor grad vært involverte i prosessen med skolebruksplan 3 i alle faser. Ansattes brukervedvirkning har gitt viktige innspill, som ellers ikke ville kommet fram. Faste fora, der ansatte er representert, har blitt orientert og har fattet vedtak knyttet til skolebruksplan. De ansattes representanter har gitt uttrykk for at involveringen ikke har vært like god hele prosessen, men at det har bedret seg. Lokalt, er de ansattes representanter fornøyd med

oppfølgingen av innspill. Det ser likevel ut til å være forbedringspotensial når det gjelder informasjon om status for innspill kommet fra utvalgene. Dette gjelder arbeidsmiljøutvalg og arbeidstakerorganisasjonenes fora.

Representanter fra arbeidsmiljøutvalg og tillitsvalgte har deltatt i brukergrupper på ulike nivå ved skolene. Generelt har det kommet positive tilbakemeldinger om denne deltakelsen, og de ansatte har vært fornøyde med de arbeidsprosessene i de ulike arenaene.

Revisor viser til konklusjoner om informasjon og kommunikasjon for elevenes brukermedvirkning, og konstaterer at det er forbedringspotensial her.

Perspektivet til ansatte med funksjonshemninger har blitt ivaretatt, og etter hvert er arbeidsprosessene blitt mer rasjonelle.

5.2 Anbefalinger

Revisor konstaterer at tilretteleggingen for brukermedvirkning i skolebruksplan 3 i all hovedsak har vært vellykket, og anbefaler fylkesrådmannen å ta med erfaringene videre i prosessen, og i lignende prosesser senere. I den sammenheng er det viktig å ha oppmerksomhet på:

- Forbedre tilgjengeligheten av informasjon og dokumentasjon av innspill og beslutninger
- Legge til rette for rasjonelle arbeidsprosesser for alle parter, og synliggjøre ressursbehov (tid)

Kilder

Politiske vedtak

FT-sak 96/2006 – Ny skolebruksplan i Sør-Trøndelag fylkeskommune

FT-sak 95/2007 – Skolebruksplan 3 – rapport fase 1

FT-sak 18/2008 – Skolebruksplan 3 – fase 2

FT-sak 90/2008 – Skolebruksplan 3 – fase 3

FU-sak 37/2009 - Fremdriftsplan, gjennomføringsmodeller og brukermedvirkning i Skolebruksplan 3

Lov- og regelverk

LOV 1998-07-17 nr 61: Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (Opplæringsloven).

LOV-2005-06-17-58 Lov om råd eller anna representasjonsordning i kommuner og fylkeskommuner for mennesker med nedsatt funksjonsevne m.m (lov om råd eller anna representasjonsordning)

LOV 2005-06-17 nr 62: Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (arbeidsmiljøloven)

LOV 2008-06-20 nr 42: Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven)

LOV-2008-06-27-71 Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)

Avtaler, utredninger og annen litteratur

KS: Hovedavtalen 1.1.2010 - 31.12.2013. Kommuneforlaget .2010.

NOU 1985: 1 Videreutviklingen av bedriftsdemokratiet (Brubakkenutvalget).

NOU 2010:1 Medvirkning og medbestemmelse i arbeidslivet. Arbeidsdepartementet

Karlsen, Jan Terje og Gottschalk, Petter: Prosjektledelse; fra initiering til gevinstrealisering. Universitetsforlaget. 2005

Kolltveit, Bjørn Johs. og Reve, Torger: Prosjekt : strategi, organisering, ledelse og gjennomføring. 3. utg. Universitetsforlaget 2009

Vedlegg 1

Brukermedvirkning i skolebruksplan 3 - elever

Publisert fra 12.01.2011 til 24.01.2011

40 respondenter (40 unike)

1. Hvilken hovedtilknytning har du til din skole?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Jeg er elev	100,0 %	40
2 Jeg er ansatt	0,0 %	0
3 Annet, spesifiser her	0,0 %	0
Total		40

2. Hvilken videregående skole er du tilknyttet (etter sammenslåingene)?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Thora Storm	17,5 %	7
2 Charlottenlund	42,5 %	17
3 Strinda	10,0 %	4
4 Orkdal	12,5 %	5
5 Gauldal	0,0 %	0
6 Skjetlein	15,0 %	6
7 Annet, spesifiser her	2,5 %	1
Total		40

3. Hvilken av disse videregående skolene har du hatt tilknytning til før sammenslåingene/skoleutbyggingene?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Adolf Øien	10,5 %	4
2 Brundalen	5,3 %	2
3 Gerhard Schönning	5,3 %	2
4 Gauldal	0,0 %	0
5 Orkdal	10,5 %	4
6 Ringve	42,1 %	16
7 Strinda	2,6 %	1
8 Ladejarlen	10,5 %	4
9 Skjetlein	13,2 %	5
10 Andre, spesifiser her	0,0 %	0
Total		38

6. Hvilket type utdanningsprogram er du tilknyttet?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Studiespesialisering	47,5 %	19
2 Yrkesfag	32,5 %	13
3 Studiespesialisering, påbygging	5,0 %	2
4 Annet, spesifiser her	15,0 %	6
Total		40

8. Hvor langt er utbyggingen kommet ved din skole?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Forprosjektfasen	5,0 %	2
2 Kontraktsfasen	27,5 %	11
3 Byggefasen	47,5 %	19
4 Ferdig	0,0 %	0
5 Annet, spesifiser her	2,5 %	1
-1 Vet ikke	17,5 %	7
Total		40

9. Har du deltatt på noen av følgende arrangement i forbindelse med skoleutbyggingen (flere kryss mulig)?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Studietur	15,0 %	6
2 Brukerseminar	30,0 %	12
3 Møter	52,5 %	21
4 Jeg har ikke deltatt i noe av dette	40,0 %	16
5 Annet, spesifiser her	5,0 %	2
Total		40

10. Har du deltatt i noen av følgende fora i forbindelse med skoleutbyggingen? (flere kryss mulig)

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Fag-/funksjonsspesifikke brukergrupper ved skolen	11,1 %	4
2 Elevgruppe	30,6 %	11
3 Overordna brukergruppe ved skolen	8,3 %	3
4 Skolens arbeidsmiljøutvalg	8,3 %	3
5 Skolens elevråd	91,7 %	33
6 Skoleutvalg ved skolen	13,9 %	5
7 Min lokale fagorganisasjon	5,6 %	2
8 Annet, spesifiser her	2,8 %	1
Total		36

Brukermedvirkning i skolebruksplan 3 - Ansatte

Publisert fra 12.01.2011 til 24.01.2011
204 respondenter (204 unike)

Filter: Ansatte

1. Hvilken hovedtilknytning har du til din skole?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Jeg er elev	0,0 %	0
2 Jeg er ansatt	100,0 %	204
3 Annet, spesifiser her	0,0 %	0
Total		204

2. Hvilken videregående skole er du tilknyttet (etter sammenslåingene)?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Thora Storm	16,3 %	33
2 Charlottenlund	26,2 %	53
3 Strinda	20,3 %	41
4 Orkdal	23,3 %	47
5 Gauldal	5,0 %	10
6 Skjetlein	7,9 %	16
7 Annet, spesifiser her	1,0 %	2
Total		202

3. Hvilken av disse videregående skolene har du hatt tilknytning til før sammenslåingene/skoleutbyggingene?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Adolf Øien	7,5 %	15
2 Brundalen	17,6 %	35
3 Gerhard Schönning	8,5 %	17
4 Gauldal	5,0 %	10
5 Orkdal	21,1 %	42
6 Ringve	11,6 %	23
7 Strinda	9,0 %	18
8 Ladejarlen	10,6 %	21
9 Skjetlein	8,0 %	16
10 Andre, spesifiser her	1,0 %	2
Total		199

4. Hvilken personalgruppe tilhører du?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Pedagogisk personal	56,2 %	114
2 Merkantilt personal	4,9 %	10
3 Teknisk personal	7,4 %	15
4 Ledelse	20,7 %	42
5 Annet, spesifiser her	10,8 %	22
Total		203

5. Har du noen av følgende funksjoner ved skolen? (flere kryss mulig)

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Tillitsvalgt for fagorganisasjon	64,7 %	22
2 Verneombud	38,2 %	13
Total		34

7. Hvilket type utdanningsprogram er du tilknyttet?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Studiespesialisering	32,1 %	36
2 Yrkesfag	34,8 %	39
3 Jeg er tilknyttet begge typer utdanningsprogram	25,9 %	29
4 Annet, spesifiser her	7,1 %	8
Total		112

8. Hvor langt er utbyggingen kommet ved din skole?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Forprosjektfasen	13,4 %	27
2 Kontraktsfasen	29,7 %	60
3 Byggefase	42,6 %	86
4 Ferdig	5,4 %	11
5 Annet, spesifiser her	5,4 %	11
-1 Vet ikke	3,5 %	7
Total		202

9. Har du deltatt på noen av følgende arrangement i forbindelse med skoleutbyggingen (flere kryss mulig)?

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Studietur	65,0 %	130
2 Brukerseminar	75,5 %	151
3 Møter	86,5 %	173
4 Jeg har ikke deltatt i noe av dette	6,0 %	12
5 Annet, spesifiser her	1,0 %	2
Total		200

10. Har du deltatt i noen av følgende fora i forbindelse med skoleutbyggingen? (flere kryss mulig)

Alternativer	Prosent	Verdi
1 Fag-/funksjonsspesifikke brukergrupper ved skolen	74,6 %	135
2 Elevgruppe	1,7 %	3
3 Overordna brukergruppe ved skolen	42,0 %	76
4 Skolens arbeidsmiljøutvalg	11,6 %	21
5 Skolens elevråd	3,3 %	6
6 Skoleutvalg ved skolen	8,8 %	16
7 Min lokale fagorganisasjon	12,7 %	23
8 Annet, spesifiser her	3,9 %	7
Total		181

Postadresse: Postboks 216, 7302 Orkanger
Hovedkontor: Orkdal rådhus, Bårdshaug
Tlf. 907 30 300 - www.revisjonmidtnorge.no